

DYP

Yer No:1983.1844
Dmbs :1983.2891

DOĞRU YOL PARTİSİ
TÜZÜK VE PROGRAMI

ANKARA - 1983

TBMM KUTUPHANESİ

F İ H R İ S T

<u>Sayfa</u>	<u>Madde</u>	
3	1	Kuruluş
3	2	Partinin amacı
5	3	Temel anlayışımız
5	4	Üye olma şartları
6	5	Partiye üye olamayacaklar
7	6	Partiye üye olmayan kamu görevlileri
8	7	Partiye kayıt ve kabul
9	8	Genel Merkezin kayıt yetkisi
10	9	Partiden ayrılmış olanların tekrar alınmaları
10	10	Üye kayıt defteri
11	11	Üyeliğin partiliye sağladığı haklar
11	12	Üyelere düşen görevler
12	13	Parti üyelerinin diğer vatandaşlarla ilişkileri
13	14	Partiden ayrılma ve kayıt silme
15	15	Partinin yayın organları
15	16	Partili yazarlar
16	17	Temel Teşkilât
17	18	İlçe ve il kongresinin zamanı
17	19	İlçe kongresi delegeleri
19	20	İl kongresi delegeleri

<u>Sayfa</u>	<u>Madde</u>	
20	21	Delegelerin görev süresi
20	22	Kongre gündemi
21	23	Seçim yapılacak kongre öncesi resmî işlemler
22	24	Davet, yoklama ve kongrenin açılması
23	25	Kongre Başkanlık Divanı
24	26	Kongrenin görev, yetki ve düzeni, tutanaklar
26	27	Kongresini yapmayan kademeler
26	28	Olağanüstü Kongreler
27	29	Yönetim Kurullarının teşkili
27	30	Yönetim kurullarının süresi ve görev bölümü
29	31	Yönetim kurullarının görevi
31	32	Yapılamayacak işler
31	33	Yönetim Kurulu toplantıları
32	34	Yönetim kurullarında boşalma
33	35	Müteşebbis kurullar
33	36	Görevden uzaklaştırma ve geçici kurullar
35	37	Büyük kongrenin kuruluşu
36	38	Büyük kongrenin görev ve yetkileri
37	39	Büyük kongrenin toplantıları, gündemi
38	40	Yoklama, Divan seçimi, açış konuşması, raporların okunması
39	41	Görüşmeler ve kongre düzeni
40	42	Komisyonlar
41	43	Karar yeter sayısı
41	44	Seçim hazırlıkları
42	45	Kongre tutanakları
42	46	Küçük kongre kuruluş, görev ve toplantıları

<u>Sayfa</u>	<u>Madde</u>	
42	47	Genel Başkanın seçimi, görev ve yetkileri
43	48	Merkez Karar ve Yönetim Kurulunun kuruluş ve çalışması
44	49	Merkez Karar ve Yönetim Kurulunun görev ve yetkileri
48	50	Disiplin işleri, kuruluş ve görev
49	51	İl Disiplin Kurulları
50	52	Merkez Disiplin Kurulu
51	53	Müşterek Disiplin Kurulu
52	54	Disiplin kurulları ile ilgili ortak ilkeler
54	55	Disiplin kurullarına sevk yetkisi
54	56	Disiplin suç ve cezaları
57	57	Tedbir kararları
58	58	TBMM Grubu kurulması
58	59	Grup Yönetim organları
59	60	Grup Disiplin Kurulu
60	61	Grup üyelerinin görevleri
61	62	İl Divanları
62	63	Kurul ve Komisyonlar
62	64	Bürolar
62	65	Denetim yetkisi
63	66	Parti Mufettişleri
63	67	Partinin gelirleri
65	68	Gelir makbuzları
66	69	Parti paralarının muhafazası
66	70	Bütçe ve kesin hesabın hazırlanması, tasdiki
67	71	Kesin hesabın ilgili mercilere gönderilmesi
68	72	Yönetim kurullarının sorumluluğu
68	73	Muhasebe ve Mali İşler Yönetmeliği

<u>Sayfa</u>	<u>Madde</u>	
68.	74.	Saçımlara girmek
69	75	Milletvekili önseçimlerine girecekler
69	76	Merkez adaylığı
69	77	Mahallî seçimler
70,	78	Hükümet kurma ve koalisyonlara katılma
71	79	Merkez Karar ve Yönetim Kurulundan kabinede görev alabilecekler
71	80	Bakanların tesbiti
72	81	Resmî mercilere bilgi verilmesi
72	82	Tüzük değişikliği
73	83	Yönetmeliklerin hazırlanması
73	84	Tüzükte hüküm bulunmayan haller
73	85	Partinin kapanması
73	1,2,3,4.	Geçici maddeler
74	86	Yürürlük

DOĞRU YOL PARTİSİ TÜZÜĞÜ

BİRİNCİ KISIM GENEL ESASLAR

KURULUŞ :

MADDE 1 — : DOĞRU YOL Partisi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Siyasi Partiler Kanunu, Seçim Kanunu ve diğer ilgili kanunlar çerçevesinde faaliyette bulunan; Anayasanın siyasi partileri demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları kabul eden 68 nci maddesi hükmünün getirdiği teminat ve inanca dayanan siyasi bir kuruluştur.

Partinin Genel Merkezi Ankara'dadır.

Partinin özel işareti (D Y P) dir.

PARTİNİN AMACI :

MADDE 2 — : Doğru Yol Partisi;

a) Türkiye Cumhuriyeti Devletinin vatan ve millet bütünlüğüne sahip çıkmak ve korumak.

b) Toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde insan haklarına saygılı, Türk milliyetçiliğine bağlı olarak Anayasanın Başlangıç kısmında yer alan temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetini korumaya ve yüceltmeye çalışmak,

c) Atatürk ilke ve inkılâplarını korumak ve yaşatmak,

d) «Hakimiyet Kayıtsız Şartsız Milletindir» ilkesini, bütün unsurları ile hakim kılmayı, çok partili demokrasiyi korumayı ve yaşatmayı temel görev bilmek,

e) Cumhuriyetimizi ve hür demokratik düzeni her türlü yıkıcı, ayırıcı ve bölücü akımlara karşı korumaya ve güçlendirmeye çalışmak,

f) Milletimizin muasır medeniyet seviyesine ulaşması için hürriyet içinde kalkınmayı medeniyetçi, hamleci ve ıslahatçı bir ruhla gerçekleştirmek,

g) Milli refahı yükseltmek, yükselen milli refahtan her yurttaşın faydalanabilmesini sağlayacak sosyal adalet ve sosyal güvenlik sistemlerini gerçekleştirmek, işsizliği, fakirliği, çaresizliği ve cehaleti ortadan kaldırmak,

h) Milletimizin, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve İnsan Hakları Beyannamesinde ifadesini bulan temel hak ve hürriyetleri ile tarihi, milli ve manevi değerlerini korumak, geliştirmek ve güçlendirmek,

ij) Türk milletinin demokrasiye olan inancını ve bağlılığını koruyup geliştirmek ve devletin bu inanç ve bağlılıktan kaynaklanan demokratik otoritesini sağlamlaştırmak,

j) Bu tüzük ve parti programında yazılı diğer hususları gerçekleştirmek,

Amacıyla kúurulmuştur.

TEMEL ANLAYIŞIMIZ :

MADDE 3 — : Doğru Yol Partisi;

Bu amaçlara, Atatürk'ün belirlediği Türk milliyetçiliğinden ve milletimizin tarihî, millî ve manevî değerlerinden, medeniyetçilik aşkından alacağı ilhamla ve hürriyetçi demokratik nizam içerisinde ulaşabileceğine inanır.

Bu amaçlara ulaşmada ve bütün faaliyetlerinde her türlü dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce ve inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle vatandaşlar arasında ayırım gözetmeyi reddeder.

İKİNCİ KISIM PARTİ ÜYELİĞİ

ÜYE OLMA ŞARTLARI :

MADDE 4 — : Partiyeye,

Türk Kültürünü benimsemiş,

Partinin tüzük ve programını imzalayacağı giriş beyannamesiyle kabul eden,

Partiye aidat ödemeyi taahhüt eden,

21 yaşını doldurmuş bulunan,

Medeni ve siyasi hakları kullanma ehliyetine sahip olan her Türk vatandaşı üye olabilir.

Parti üyesi olmaksızın seçimlerde parti listesinde yer alanlar seçimi kazandıkları takdirde kendiliğinden parti üyesi olurlar.

PARTİYE ÜYE OLAMAYACAKLAR :

MADDE 5 — : Partiye;

a) Türk vatandaşı olmayanlar,

b) Başka bir partinin üyesi bulunanlar,

c) Kısıtlı olanlar,

d) Kamu hizmetinden yasaklılar,

e) Zimmet, ihtilâs, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas, gibi yüz kızartıcı suçlar ile istimal ve istihlâk kaçakçılığı dışında kalan kaçakçılık suçları, resmi ihale ve alım-satımlara fesat karıştırmak, Devlet sırlarını açığa vurma suçlarından biriyle mahkûm olanlar,

f) Herhangi bir suçtan dolayı ağır hapis veya taksirli suçlar dışında üç yıl veya daha fazla hapis cezasına mahkûm olanlar,

g) Türk Ceza Kanununun İkinci Kitabının Birinci Babında yazılı suçlardan veya bu suç-

ların işlenmesini aleni olarak tahrik etmekten mahkûm olanlar,

h) Türk Ceza Kanununun 312. maddesinin 2. fıkrasında yazılı halkı sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkca tahrik etme suçundan mahkûm olanlar,

i) Türk Ceza Kanununun 536. maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında yazılı fiillerle aynı kanunun 537. maddesinin birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralarında yazılı fiilleri siyasi ve ideolojik amaçlarla işlemekten mahkûm olanlar,

Üye olamazlar.

PARTİYE ÜYE OLAMAYACAK KAMU GÖREVLİLERİ :

MADDE 6 — : Partije;

a) Hakimler ve Savcılar, Yüksek Yargı Organları mensupları, Yüksek Öğretim Kurumlarındaki öğretim elemanları, Yüksek Öğretim Kurulu Üyeleri, Kamu Kurum ve Kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri ile yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri,

b) Özel Kanunla veya özel kanunun verdiği yetkiye dayanılarak kurulmuş bankaların ve teşekküllerin yönetim ve denetim işlerinde çalışanlar ile aylık ve yevmiyeli memurları,

c) Kamu yararına çalışan derneklerden özel gelir kaynakları ve özel imkânları kanunla sağlanmış olanların merkez kurullarında görevli bulunanlar,

d) Öğrenciler,

e) Türk Silâhlı Kuvvetleri mensupları, üye kaydedilemezler.

PARTİYE KAYIT VE KABUL :

MADDE 7 — : Partiyeye üye olmak isteyen bir kimse sürekli oturduğu yahut işyerinin bulunduğu ilçe başkanlığına, alındı belgesi karşılığında, iki partilinin teziyesini taşıyan bir giriş beyannamesi doldurarak verir veya posta ile taahhütlü olarak gönderir. İlçe Yönetim Kurulu giriş beyannamesindeki bilgileri tam ve yeterli görmediği takdirde müracaat sahibinin durumunu oturduğu yerdeki partililerden veya resmi mercilerden ayrıca sorabilir. İlçe Yönetim Kurulu inceleme ve soruşturmasını en geç 15 gün içinde tamamlayarak müracaat sahibinin üye kaydedilmesine veya edilmemesine karar verir. Karar üyeliği kabul şeklinde ise beyanname sahibi müracaat tarih ve sırasına göre üye kayıt defterine kaydedilir, durum karar tarihinden itibaren beş gün içinde ilgiliye tebliğ edilir. Karar, isteklilerin partiye alınmaması yolunda ise bu husus beş gün içinde kendisine yazılı olarak bildirilir. İlçe Yönetim Kurulu, üyeliğe kabul edilmemeye dair kararlarında gerekçe göstermek zorunda değildir. İlçe Yönetim Kurulu üye olmak isteğini kabul etmezse veya 15 gün içe-

risinde herhangi bir karar vererek tebliğ etmediği takdirde istekli red kararının tebliğinden veya 15 günlük sürenin bitiminden itibaren beş gün içinde il yönetim kuruluna başvurabilir. İl Yönetim Kurulunun, 15 gün içinde vereceği karar kesindir.

Bir kimse bütün yurttan yalnız bir ilçede partiye üye kaydolabilir. Kayıt yeri o kişinin devamlı oturduğu veya iş yerinin bulunduğu mahalle veya köyün bağlı olduğu ilçedir. Üye, ikametgâhı veya işyerini değiştirmedikçe başka bir ilçeye kaydının naklini isteyemez ve nakledilemez.

GENEL MERKEZİN KAYIT YETKİSİ :

MADDE 9 — : Doğru Yol Partisi'ne girmek isteyen ve kanuni sakıncası bulunmayan TBMM üyelerinin partiye kabulleri ancak Merkez Karar ve Yönetim Kurulu kararı ile olabilir. Bunlara ait giriş beyannamelerinin bir sureti arzu ettikleri ilçeye gönderilerek kayıtları yapılır. Merkez Karar ve Yönetim Kurulu partiye alınmalarında fayda gördüğü kimselerin alınmalarına karar verir ve bunların giriş beyannameleri istedikleri ilçeye gönderilerek kayıtları yaptırılır.

Merkez Karar ve Yönetim Kurulu kararıyla partiye alınan kimseler hakkında ilgili il veya ilçe yönetim kurulu hiçbir itiraz ileri süremez. Ancak bu kişilerin üyeliği hakkında yukarıdaki dört, beş ve altıncı maddelere aykırı bir durum gördükleri takdirde bu durumu belgeleri ile birlikte Merkez Karar ve Yönetim Kuruluna bildirirler. Kesin karar bu kurula aittir.

PARTİDEN AYRILMIŞ OLANLARIN TEKRAR ALINMALARI :

MADDE 9 — : Partiden daha önce istifa etmiş olanların partiye tekrar alınabilmeleri ilçe Yönetim Kuruluna müracaat ve bu kurulun müsbet kararıyla olur. İlçe Yönetim Kurulu müracaatı reddederse ilgili, bir üst kurula (İl Yönetim Kuruluna) başvurabilir. İl Yönetim Kurulu kararı kesindir.

Partiden evvelce ayrılmış olan küçük kongre, Merkez Karar ve Yönetim Kurulu, Merkez Disiplin Kurulu üyeleri ile milletvekillerinin ve il merkezi belediye başkanlarının partiye yeniden alınmaları Merkez Karar ve Yönetim Kurulu kararıyla mümkündür. Merkez Karar ve Yönetim Kurulunun kararı kesindir.

Partiden, kanuni zorunluklar sebebiyle ayrılmış olanlar kanuni engelin kalkması üzerine yeniden kayıt olmayı ilgili yönetim kurullarından isteyebilirler. Bu istekte bulunan üyenin kaydı yenilenebilir.

ÜYE KAYIT DEFTERİ :

MADDE 10 — : İlçe Yönetim Kurulu, genel merkezce hazırlanıp gönderilen ve ilçe seçim kurulu başkanına tasdik ettirilen bir üye kayıt defteri tutar. Bu defterde, ilçeye bağlı her köy ve mahalle için yeterli birer bölüm ayrılır. Parti üyeliğine kabul edilenler, mensup oldukları köy veya mahalleye göre sıra numarası verilerek bu deftere kaydedilirler.

Üye kayıt defterinin ihtiva edeceği bilgiler ile kayıtlarla ilgili diğer hususlar, üye giriş beyannamelerinin tanzimi, doldurulması ve saklanması, bu defterlere istinaden genel merkeze gönderilmek üzere hazırlanacak özet bilgilerin nasıl düzenleneceği gibi hususlar yönetmelikte gösterilir.

ÜYELİĞİN PARTİLİYE SAĞLADIĞI HAKLAR :

MADDE 11 — : Parti üyeleri;

a) Parti içi toplantılara katılmak, düşünce ve dileklerini bildirmek,

b) Kongre delegelerine ve parti organlarına aday olmak, seçildikleri takdirde görev alarak çalışmak,

c) Seçimlerde aday yoklamalarına girebilmek ve seçildikleri takdirde partinin aday listelerinde yer almak,

d) Her türlü seçmek ve seçilmek,

e) Parti program ve tüzüğüne uygulanması ile ilgili görüş ve düşüncelerini kademelere riayet ederek parti teşkilat ve görevlilerine yazılı veya sözlü olarak duyurmak, haklarına sahiptirler.

ÜYELERE DÜŞEN GÖREVLER :

MADDE 12 — : Parti üyeleri;

a) Parti içinde karşılıklı sevgi, saygı, anlayış, feragat ve ahlâk kurallarına dayanan bir

fikir ve ideal beraberliğini oluşturmanın ve sürdürmenin gereğine inanırlar.

b) Parti birliğini korumayı, parti içi çalışmalarda sevgi ve güven ve ahengi bozacak söz, yayın ve davranışlardan sakınmayı, partinin tüzük, program, yönetmelik ve yetkili kurul karar ve bildirilerine uymayı partiye mensup olmanın verdiği şuur ve anlayışın tabii bir gereği bilirler.

c) Parti ilkelerini anlatmaya, yaymaya ve geliştirmeye çalışırlar,

d) Bağlı oldukları kademelere partinin gelişmesi ve parti meseleleri ile ilgili görüş ve düşüncelerini tam bir açıklık ve gönül rahatlığıyla bildirirler.

e) Parti içi çalışmalarda ve parti faaliyetlerinde hür tartışmaların, açıklık ve ahengin fayda ve lüzumuna inanırlar.

f) Partinin katıldığı her türlü seçimlerde partinin ve partili adayların kazanması için çalışmayı ve oy vermeyi görev sayarlar.

PARTİ ÜYELERİNİN DİĞER VATANDAŞLARLA İLİŞKİLERİ :

MADDE 13 — : Parti üyeleri;

a) Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve kanunlarına saygı ve itaatı her şeyin üstünde tutarlar. Başkalarının hak ve hürriyetlerine el ve dil uzatmazlar,

b) Beşeri ilişkilerde ahlâk kurallarına riayet ederler,

c) Vatandaşlar arasında kin, düşmanlık, nefret ve partizanlık gibi davranışlarda bulunmayı reddederler,

e) Bölücü, yıkıcı, ayırıcı ve demokratik inanç ve düzene aykırı her türlü anlayış, tutum ve davranışın karşısında olmayı milli bir görev sayarlar,

f) Milletın mutluluk ve yüksek menfaatlerini herşeyin üstünde tutarak parti nüfuzunu ve partideki görevlerini bu ilke dışında kullanmaktan dikkatle kaçınırlar.

PARTİDEN AYRILMA VE KAYIT SİLME :

MADDE 14 — : İlçe Yönetim Kurulu, üyelikten ayırmayı gerektiren kanuni zorunluluk halleri saklı kalmak üzere,

a) Partiden ayrıldığını bağılı bulunduğu ilçe başkanlığına şahsen veya taahhütlü mektupla bildiren,

b) Başka bir partiye kaydolduğu anlaşılan üyenin kaydını alacağı kararla siler.

Başka bir partiye girmesi sebebiyle kaydının silinmesine karar verilen üyeye bu karar beş gün içinde tebliğ edilir. İlgilinin tebliğden itibaren beş gün içinde İl Yönetim Kuruluna itiraz hakkı vardır. İl Yönetim Kurulu on gün içinde

kararını verir ve ilgiliye tebliğ eder. Bu karar kesindir.

Başka bir partiye girdiği anlaşılan üyenin kaydının ilçe yönetim kurulu tarafından silinmediği anlaşıldığı takdirde il yönetim kurulu, ilçe yönetim kurulunu göreve çağırır. İlçe yönetim kurulu bu uyarıya rağmen kayıt silme işlemini yapmadığı takdirde il yönetim kurulu, bu durumdaki üyenin kaydını silmeye yetkilidir. İl yönetim kurulunun bu kararına karşı Merkez Karar ve Yönetim Kuruluna yukarıdaki esas ve süreler dahilinde itiraz edilebilir.

c) Partiye üye kaydedilen bir kimsenin, üye kabul edildikten sonra, üye olmaya engel bir durumunun bulunduğu haber alınırsa ilçe yönetim kurulu bu bilgiyi edinmesinden itibaren on gün içinde gerekli araştırmayı yapar ve ilgiliyi dinleyerek dosyayı kendi görüşü ile birlikte il yönetim kuruluna gönderir. İl yönetim kurulunun on gün içinde vereceği karar kesindir.

Kaydı silinen üyenin istifa mektubu veya işleme esas olan belgeler özel bir dosyada saklanır, üye kayıt defterine ve giriş beyannamesine gerekli not düşülür.

Yetkili resmi mercilerin Siyasi Partiler Kanununa göre alacakları karar veya emir üzerine kaydı silinenler partinin hiçbir organına itirazda bulunamazlar.

ÜÇÜNCÜ KISIM
YAYIN ORGANLARI
VE
PARTİLİ YAZARLAR

PARTİNİN YAYIN ORGANLARI :

MADDE 15 — : Partinin kendi malı olan gazete ve dergiler, Merkez Karar ve Yönetim Kurulunun kendi içinden seçeceği bir veya daha fazla üyenin direktifi ve denetimi altında bulundurulur. Bunlar arasında yönetim ve yayında anlaşmazlık çıktığı takdirde ihtilâf Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından karara bağlanır.

Alt kademelerce yürütülen süreli veya süresiz yayınlar da yukarıdaki esaslar dahilinde, birinci derecede ilgili yönetim kurulunun direktif ve denetimi altında bulundurulur.

PARTİLİ YAZARLAR :

MADDE 16 — : Parti üyesi olan yazarlar kitap, gazete ve dergilerde siyasi felsefe, program ve metod tartışmalarında bulunabilirler. Ancak, bu tartışmalarda partinin genel tutum ve politikasını, kongre ve kurul kararlarını veya parti organlarının karar ve icraatını yahut parti üyelerini tezyif edici veya küçük düşürücü ifadeler kullanamazlar.

DÖRDÜNCÜ KISIM
PARTİ TEŞKİLÂTI

BİRİNCİ BÖLÜM

PARTİNİN TEMEL KURULUŞLARI

TEMEL TEŞKİLAT :

MADDE 17 — : Partinin temel teşkilâtı şunlardır :

- 1) İLÇE TEŞKİLÂTI
 - a) İlçe Kongresi,
 - b) İlçe Başkanı,
 - c) İlçe Yönetim Kurulu
- 2) İL TEŞKİLÂTI
 - a) İl Kongresi,
 - b) İl Başkanı,
 - c) İl Yönetim Kurulu,
 - d) İl Disiplin Kurulu,
- 3) MERKEZ TEŞKİLÂTI
 - a) Büyük Kongre,
 - b) Genel Başkan,
 - c) Merkez Karar ve Yönetim Kurulu,
 - d) Merkez Disiplin Kurulu,
 - e) Küçük Kongre.

Partinin ilçe teşkilâtı illerin merkez ilçeleriyle bağlı ilçelerinin merkezlerinde, il teşkilâtı il merkezinde, Merkez teşkilâtı Ankara'da bulunur. İlçe teşkilâtı il teşkilâtına, il teşkilâtı da Merkez teşkilâtına bağlı olarak çalışır.

İLÇE VE İL KONGRELERİNİN ZAMANI :

MADDE 18 — : İlçe ve illerin normal kongreleri en geç iki yılda bir yapılır. Her kademe kendi kongresinin tarihini, çevrenin iklim ve iş durumunu da göz önünde bulundurarak ve üst kademenin tasvibini alarak tesbit eder. İl yönetim kurulunca ilçe kongresine izin verilmediği takdirde, Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca il kongresine izin verilmediği takdirde ilgili il idare kurulu durumun bir defa daha gözden geçirilmesini, gerekçeli bir kararla, Merkez Karar ve Yönetim Kurulundan isteyebilir.

Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca ertelenmiş veya iptal edilmiş olan kongrelerin yapılmasına izin verildiği takdirde kurul, kongrenin gününü de 15 günden az olmamak üzere tayin ederek ilgili kademelere bildirir.

İLÇE KONGRESİ DELEGELERİ :

MADDE 19 — : İlçe kongrelerine katılacak delegeler şunlardır :

a) Seçilmiş üyeler;

İlçe kongresi, ilçe çerçevesindeki köy ve mahallelerde partiye kayıtlı bulunan üyelerin seçecekleri, sayısı 400'ü geçmeyen delegelerden teşekkül eder. Delege seçimlerinin başlama tarihi Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca tesbit edilerek kademelere bildirilir.

Delege seçimlerine, bu seçimlerin başlama tarihinden üç ay öncesine kadar partiye üye kaydolanlar katılabilirler.

Her ilçe yönetim kurulu, delege seçimlerinin başlamasından üç ay önce, o tarihe kadar partiye üye kaydolmuş bulunanların bir listesini, köy ve mahalleler itibariyle hazırlayarak bağlı olduğu il başkanlığına ve il başkanlığı kanalıyla parti genel merkezine gönderir. Delege seçimleri bu listelerde kayıtlı olan üyelerce yapılır.

Köy ve mahallelerde partiye kayıtlı bulunan her (50) üye için bir delege seçilir. Bu sayının yarısını aşan küsurlar tama tebliğ edilir.

Kayıtlı üye sayısı 25'in altında olan köy ve mahalleler kendilerine en yakın köy ve mahallelerle birleştirilerek toplam üye sayısına göre delege seçimi yapılır.

İlçe yönetim kurulu, köy ve mahallelerde delege seçimine katılacak üyelerin tasdikli listeleriyle her köy ve mahallede seçimin yapılacağı yer, gün ve saati partinin ilçe binası ile köy ve mahallelerdeki uygun yerlere asmak suretiyle seçimden en az on gün evvel ilân eder.

İlçe yönetim kurulu, köy ve mahallelerde delege seçimlerini yürütmek üzere kendi içinden bir veya birkaç üyeyi görevlendirebileceği gibi münhasıran bu işlemleri yürütmek üzere köy veya mahalledeki üyelere birisini de görevlendirebilir.

Seçim sonuçları, toplantı başkanı ve yardımcılarıyla parti görevlisi tarafından imzalanacak bir tutanağa geçirilir. Tutanağın bir sureti seçim yapılan yere asılır, iki sureti de ilçe başkanına teslim edilir.

Delege seçimlerine karşı, ilgili köy veya mahallede partiye kayıtlı bulunan üyelerin en az üçte biri tarafından, seçim yapılmasından itibaren üç gün içinde, gerekçeli olarak il disiplin kuruluna itiraz edilebilir. İl disiplin kurulu, ilçe yönetim kurulunun görüşünü de ihtiva eden delege seçim tutanak ve dosyasını getirip inceleyerek itirazı on gün içinde kesin karara bağlar.

Delege seçimleri ile ilgili olarak Siyasi Partiler Kanununda ve Tüzükte hüküm bulunmayan hususlar yönetmelikte gösterilir.

b) Tabii Üyeler;

İlçe Başkanı ve ilçe yönetim kurulu üyeleri, ilçe kongresinin tabii üyesidirler. Geçici ilçe yönetim kurulunun başkan ve üyeleri ilçe kongresine katılabilirler, ancak bunlardan delege sıfatını taşımayanların oy kullanmaya hakları yoktur.

İL KONGRESİ DELEGELERİ :

MADDE 20 — : İl kongresi şu şekilde olur :

a) Seçilmiş delegeler;

İl kongresi, sayısı 600'ü geçmemek üzere, ilçe kongrelerince seçilmiş delegelerden teşekkül eder.

Her ilçe kongresi, seçilmiş üyelerinin üçte biri nisbetinde, il kongresine delege seçer. Delegeler kongre üyeleri arasından seçilebileceği

gibi o ilçede partiye kayıtlı olan diğer üyeler arasından da seçilebilir.

Bir ilin bütün ilçelerinden bu suretle seçilecek delege adedi 600'ü aştığı takdirde, il yönetim kurulu o ile bağlı bütün ilçelerin kongrelerine katılacak seçilmiş delege miktarlarını toplayarak 600'e böler ve çıkan sayının beher il delegesinin seçiminde esas alınmasını ve her bir ilçeye düşen delege adedini ilçelere bildirir. İl delege seçimleri buna göre yapılır.

Delege seçimi Siyasi Partiler Kanununun 21 nci maddesindeki esaslar dahilinde yapılır.

b) Tabii Üyeler;

O ilin partili milletvekilleri, il başkanı ve il yönetim kurulu üyeleri, il disiplin kurulu başkanı ve üyeleri il kongresinin tabii üyesidirler. Geçici yönetim kurulu başkan ve üyeleri de kongreye katılırlar, ancak bunlardan ayrıca delege sıfatını taşımayanların oy hakkı yoktur.

DELEGELERİN GÖREV SÜRESİ :

MADDE 21 — : İlçe ve il kongrelerinin seçilmiş delegelerinin görev süresi kendilerini seçen kongrenin gelecek normal toplantısına kadar devam eder.

KONGRE GÜNDEMİ :

MADDE 22 — : İlçe ve kongrelerinin gündemi kendi kademelerinin yönetim kurulu tara-

fından hazırlanır. Gündemin, kanunlara ve parti tüzüğüne uygun olarak hazırlanmasından ilgili yönetim kurulu sorumludur. Gündem hazırlanırken üst kademelerin o kongrede görüşülmesini istedikleri hususlar gözönünde bulundurulur.

Kongrede hazır bulunan delegelerin çoğunluğunun kararı ile gündem maddelerinin sırası değiştirilebilir. Ayrıca, hazır bulunan delegelerin en az beşte birinin yazılı isteği üzerine kanunlara, partinin tüzük ve programına aykırı olmayan konuların gündeme alınması kongrece kararlaştırılabilir. Kongreler, gündemdeki konuların görüşülmesini çabuklaştırmak amacıyla yeteri kadar komisyon kurabilir.

SEÇİM YAPILACAK KONGRE ÖNCESİ RESMİ İŞLEMLER :

MADDE 23 — : Seçim yapılacak ilçe veya il kongrelerinin toplanmasından en az 15 gün önce kongreye katılacak delegeleri gösteren listeler yetkili seçim kurulu başkanına iki nüsha halinde verilir. Ayrıca, toplantının yeri, günü, saati ile çoğunluk sağlanamadığı takdirde yapılacak ikinci toplantıya ilişkin hususlar da bildirilir. Seçim kurulu başkanı tarafından onaylanan listeler ile toplantıya ilişkin diğer hususlar da bildirilir. Seçim kurulu başkanı tarafından onaylanan listeler ile toplantıya ilişkin diğer hususlar, toplantı tarihinden 7 gün önce, ilçe veya il binasına asılmak suretiyle ve üç gün süreyle ilân edilir. İlân süresi içinde yapılacak itirazlar hakim tarafından incelenerek karara

bağlandıktan sonra listeler kesinleşir ve kesinleşen listeler ile toplantıya ilişkin diğer hususlar kongrede esas alınır.

DAVET YOKLAMA VE KONGRENİN AÇILMASI :

MADDE 24 — : Kongrenin toplanacağı gün saat ve yer ile gündemi, kongre gününden en az 10 gün önce, o yerdeki alışılmış ilân vasıtalarıyla ilân edilir. gazete ile ilâna lüzum bulunup bulunmadığına ilgili yönetim kurulunca karar verilir.

İlçe ve il yönetim kurulları, toplantıdan en az yedi gün önce, kongreye katılacak delegelere yazılı davet çıkararak kongrenin yerini, gününü, saatini ve gündemini, ilk toplantıda çoğunluk sağlanamadığı takdirde ikinci toplantı ile ilgili hususları bildirirler.

Seçim yapılacak kongreye, Siyasi Partiler Kanununun 21 nci maddesinde tesbit edilen esaslar dahilinde kesinleşen listede isimleri bulunan delegeler katılabilirler.

Her kademe kongresi kendi yönetim kurulu başkanı veya ikinci başkanı yahut yönetim kurulundan bir üye tarafından yoklama yapıldıktan sonra üye tam sayısının yarısından bir fazlasının mevcudu ile açılabilir. İlgili yönetim kurulundan hiç kimse kongreye katılmamış ise kongre, bir üst yönetim kurulunun görevlendirileceği kişi tarafından yoklama yapılarak açılır.

İlk toplantıda salt çoğunluk sağlanamadığı takdirde toplantı ertesi güne bırakılır. İkinci

toplantı aynı yerde, aynı saatte ve aynı gündemle, hazır bulunan delegelerle yapılır.

KONGRE BAŞKANLIK DİVANİ :

MADDE 25 — : İlçe ve il kongreleri açıldıktan sonra bir kongre başkanı bir ikinci başkan ve iki kâtip üyeden ibaret başkanlık divanı teşkil edilir. Başkan adayı bir kişi ise seçim işaretiyle yapılır, aday birden fazla ise gizli oya başvurulur. İkinci başkan ve kâtip üyeler işaret oyuyla seçilirler. Divan, kararlarını çoğunlukla verir. Oyların eşitliği halinde başkanın bulunduğu tarafın dediği olur .

Kongre başkanı toplantıyı yönetir, gündemi uygular; toplantı düzenini sağlar.

Görüşmeler sırasında toplantı düzenini bozanlara Divan Başkanı önce ihtar verir, iki ihtarla rağmen düzeni bozmaya devam edenler toplantıdan, oy hakları saklı kalmak şartıyla çıkarılır. Başkan, konuşma sırasında gündem veya konu dışına çıkanları önce uyarır, ısrar etmesi halinde sözünü keser.

Kongre Başkanı, Siyasi Partiler Kanununun 4 ncü kısmında yazılı yasaklara aykırı konuşma yapan veya davranışta bulunan kongre üyelerine derhal müdahale eder, bu yola gidenlerin sözünü keser ve gerekli görürse toplantıdan çıkarır. Dinleyicilerden bu yola gidenler olursa bunları dışarı çıkarttırır ve gerekli görürse toplantıya ara verir, dinleyici yerlerini boşalttırabilir.

KONGRENİN GÖREV, YETKİ VE DÜZENİ, TUTANAKLARI :

MADDE 26 — : Kongrelerin çalışmalarında gündem esastır, ancak tüzüğün 22 nci maddesinin ikinci fıkrası hükümleri saklıdır.

İlçe ve il kongreleri, kendi kademelerinin üst karar ve denetim organıdırlar. Bu sıfatla :

a) Kendi kademesi yönetim kurulunun çalışma raporunu ve faaliyetlerini görüşür. İlçe ve il kongrelerinde önce kurullarının çalışma raporu okunur, görüşülerek karara bağlanır.

b) Yönetim kurulunun gelir-gider ve harcamalarını gösteren yıllık kesin hesap raporu ile gelir-gider cetvelleri ve bilânçoları kongreye sunulur. Kongre, yönetim kurulunun gelir ve giderleri ile bunlara ait belgeleri kuracağı bir komisyona inceletir. Komisyon en kısa zamanda incelemelerini tamamlayarak raporunu başkanlık divanına verir. Komisyon raporu kongrece görüşülüp kabul veya reddedilir. Kongre yönetim kurulunun hesap raporunu onayladığı takdirde bu kurul ibra edilmiş olur.

İlçe ve il kongrelerinde çalışma raporu ile hesap durumu hakkında görüşme yapıp karar verilmeden yeni seçimlere geçilemez.

c) Kongre, yönetim kurulunun hazırlamış olduğu yıllık bütçe tasarılarını aynen veya değiştirerek kabul eder.

d) Kongreler, gelecekteki hizmet ve çalışmaları için yeni seçilecek yönetim kurullarına gerekli direktif ve kararları verirler.

e) Kongrelerde kanunların yasakladığı hususlar dışında her türlü genel siyasi konular ile ülke ve bölge meseleleri ve mahalli kamu hizmetleri hakkında görüşme yapıp karar alınabilir.

f) Kongreler, üyelerinin tekliflerini inceler, yetkili olduğu konuları karara bağlar, yetkisi dışında olanları yönetim kurulu kanalı ile ilgili kademelere bildirir. Kongre üyelerinin dilek ve şikâyetlerini değerlendirir.

g) İlçe kongreleri, ilçe başkanını, ilçe yönetim kurulunun asıl ve yedek üyelerini, il kongresine katılacak delegeleri, il kongresi il başkanını, il yönetim kurulunun asıl ve yedek üyelerini, il disiplin kurulunun asıl ve yedek üyelerini, büyük kongreye katılacak delegeleri seçer.

h) Kongrelerde, kanunların ve parti tüzüğünün verdiği diğer görevler yerine getirilir.

Kongrelerde, gündemdeki konular üzerinde konuşmak isteyen üyelere sıra ile söz verilir. Kademe yönetim kurulu başkanı ile bu kurul adına söz isteyenler ve komisyon başkan ve sözcülerine öncelikle söz verilir.

Kongreler, çalışmalarını hızlandırmak üzere yeteri kadar komisyon kurabilirler. Komisyonların üye sayısı üç-yedi kişi olabilir. Her komisyon kendi üyeleri arasından bir başkan ve bir sözcü seçer. Komisyonlar kendilerine havale edilen işleri en kısa zamanda inceleyerek raporlarını divan başkanına sunarlar. Görüşmelerde bu raporlar esas alınır.

Kongrelerde, ilçe ve il başkanları ile yönetim ve disiplin kurullarının asıl ve yedek üyeleri ve bir üst kongreye katılacak delegeler Siyasi Partiler Kanununun 21 nci maddesi uyarınca seçilirler. Seçim Sandık Kurullarınca açıklanan seçim sonuçları kongre tutanağına geçirilir.

Kongre tutanakları, kongre başkanlık divanınca en az üç suret olarak düzenlenir ve yeni seçilen yönetim kuruluna teslim edilir. Bu tutanakların birer sureti sırasıyla üst kademelere gönderilir.

KONGRESİNİ YAPMAYAN KADEMELER :

MADDE 27 — : Her ne sebeple olursa olsun normal kongresini yapmamış olan ilçe veya il teşkilâtı üst kademe kongresine katılamaz.

OLAĞANÜSTÜ KONGRELER :

MADDE 28 — : İlçe Kongresi, kongre delegelerinden en az beşte birinin yazılı isteğı üzerine veya ilçe yönetim kurulunun yahut üst kademe yönetim kurullarının kararı ile olağanüstü toplanır.

İl kongresi, kongre üyelerinden en az beşte birinin yazılı isteğı üzerine veya il yönetim kurulunun yahut Merkez Karar ve Yönetim Kurulunun kararı ile olağanüstü toplanır.

Olağanüstü toplantılarda sadece gündemde yer alan konular görüşülerek karara bağlanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İLÇE VE İL
YÖNETİM KURULLARI

YÖNETİM KURULLARININ TEŞKİLİ :

MADDE 29 — : İlçe ve il yönetim kurulları, kendi kademe kongreleri tarafından, Siyasi Partiler Kanununun 21 nci maddesi esasları dahilinden seçilirler. İlçe yönetim kurulu, ilçe başkanıyla birlikte 9 kişiden; il yönetim kurulu, il başkanı ile birlikte 15 kişiden oluşur. Bu kurulların asıl üyeleri kadar da yedek üyeleri seçilir.

Partiden geçici çıkarma cezası almış olanlar yönetim kurullarına seçilemezler. Ana, baba, çocuklar ve kardeşler ile karı-koca aynı yönetim kurulunda birarada bulunamazlar. İlçe ve il yönetim kurullarına ancak o ilçe veya ilde sürekli oturanlar veya daimi iş yeri orada bulunanlar seçilebilirler.

Yönetim kurulu başkan ve üyeliği ile hangi kademedede olursa olsun başka bir yönetim kurulu başkan ve üyeliği bir kişide birleşemez. Milletvekilleri partinin ilçe ve il yönetim kurullarında görev alamazlar.

YÖNETİM KURULLARININ SÜRESİ VE GÖREV BÖLÜMÜ :

MADDE 30 — : İlçe ve il yönetim kurullarının görev süresi gelecek normal kongreye kadar devam eder. Bu süre içinde ölen, istifa

eden veya müstafi sayılan yahut başka sebeplerle ayrılanların yerine, almış oldukları oy sayısına göre yedekler çağrılır.

Yönetim kurulları, seçimden sonra yapacakları ilk toplantıda aralarında görev bölümü yaparak bir başkan yardımcısı, bir sekreter ve bir muhasip üye seçerler.

BAŞKAN : Kendi kademesinin sınırları içinde partiyi temsil eder. Yönetim kurulunun gündemini hazırlar. Bağlı teşkilâtı denetler. Yazışmaları yapar. Ancak, mali işlerle ilgili yazışmalarda muhasip üyenin, diğer yazılarda da sekreter üyenin imzası da bulunur. Acil hallerde başkan, sorumluluğu üzerine alarak yalnız kendi imzasıyla yazışma yapabilir.

İKİNCİ BAŞKAN : Başkanın yardımcısıdır. Onun tarafından verilen işleri yürütür. Başkanın bulunmadığı hallerde onun yetkilerini kullanır.

SEKRETER ÜYE : Kanun, parti tüzük ve yönetmelikleri uyarınca tutulması gereken defter, kayıt ve dosyaları tutar. Yönetim kurulu kararlarını deftere yazar ve üyelere imza ettirir. Bütün kayıt ve dosyaları başkanla birlikte muhafaza eder. Başkan ve ikinci başkan bulunmadığı zaman partiyi temsil eder.

MUHASİP ÜYE : Yönetim kurulunun hesap işlerini yürütür. Kanun, parti tüzük ve yönetmelikleri gereğince tutulması gereken muhasebe defter ve kayıtlarını tutar. Başkan ve muhasip üye, harcamaların kurul kararlarına uygunlu-

ğundan birlikte sorumludurlar. Aidatları tahsil eder. Yönetim kuruluna, partiye gelir sağlama imkânlarını teklif eder. Üst kademelere ve kongreye sunulmak üzere kesin hesap raporlarını ve yıllık bütçe tasarılarını hazırlar. Bu görevlerin yerine getirilmesinden birinci derecede sorumludur.

YÖNETİM KURULLARININ GÖREVLERİ :

MADDE 31 — : İlçe ve il yönetim kurullarının görevleri şunlardır;

a) Kanun, parti tüzüğü ve yönetmeliklerinin gereklerini; Merkez Karar ve Yönetim Kurulunun kararlarını yerine getirmek; üst kademelerin talimatlarına ve kararlarına uymak, kendi kademe kongresinin kararlarını uygulamak, bağlı teşkilâtı denetlemek ve aralarında ahenk ve koordinasyonu sağlamak,

b) Partinin siyasi görüş ve felsefesi ile genel politikasını çevresinde anlatmak ve yaymak; halkın partiye sevgisini ve oy verme temayülünü arttırmaya çalışmak, partinin gelişmesi için düşündüklerini üst kademelere bildirmek,

c) Seçimlerde partiyi ve parti adaylarını kazandırmaya çalışmak,

d) Ülkenin ve kendi çevresinin genel ve mahalli meseleleriyle ilgilenmek, görüşlerini üst kademelere bildirmek,

e) Kendi çevresindeki bütün siyasi çalışmaları yakından takip ederek değerlendirmek,

çevrenin sosyal, ekonomik, sağlık, bayındırlık gibi işleri hakkında mahalli belediye ve il genel meclislerinde bulunan üyelerini aydınlatmak,

f) Seçimlerde yapılması gereken çalışmaları çevresinin özelliklerini dikkate alarak, kamu huzur ve düzenini bozmadan yürütmek,

g) Kademesinde tutulması gereken defter, kayıt ve dosyaları tutmak ve saklamak,

h) Kademe kongrelerinin gündemini hazırlamak, bu kongrelere sunulmak üzere çalışma raporu, yıllık bütçe tasarısı ve kesin hesap raporlarıyla gelir-gider cetvellerini ve bilâncoları hazırlamak, bunları kanunda yazılı süreler içerisinde üst kademelere göndermek,

i) Parti gelirlerinin en elverişli şekilde toplanmasına, kanuna uygun yeni gelir kaynakları bulunmasına çalışmak, gerekli harcamaları usulüne uygun şekilde kararlaştırmak,

j) Çevresindeki partililer ve bütün vatandaşlar arasında dostluk ve kardeşlik bağlarını yaymaya çalışmak,

k) Görevleri ile ilgili konularda partililerin yardımlarından faydalanmaya çalışmak. Gerekli gördüğü zaman çalışma grupları kurarak düşünce, görüş ve çalışmalarını geliştirmek, bu amaçlarda toplantılar düzenlemek,

l) Acil durumlar dışında yazışmalarında kademe sırasını gözetmek, kademeler arası temas ve yazışmalarda saygı ve nezaket kuralları ile hizmet ahengini korumak ve gözetmek,

m) Partide çalıştırılması gereken daimi hizmetlilerin işe alınmaları, çıkarılmaları, ücretlerinin tesbiti veya arttırılması ilgili yönetim kurulunun kararı ile olur.

YAPILAMAYACAK İŞLER :

MADDE 32 — : İlçe ve il yönetim kurulları ile bu kurulların başkan ve üyeleri;

a) Merkez Karar ve Yönetim Kurulunun izni olmaksızın kademelerini aşan parti genel politikası hakkında demec veremezler. Kendi kademelerinin bulunduğu yerdeki resmi makamlardan daha yukarı makam ve mercilerle yazışmaya girişemezler, ancak zorunlu hallerde bir üst kademeye bilgi vermek suretiyle veya onun aracılığıyla lüzumlu takipte bulunabilirler.

b) Bağlı oldukları parti üst kademesi ile ilgi ve ilişkilerini kesmeye karar veremezler. Üst kademeye dinletemedikleri bir istek ve şikâyetleri bulunduğu takdirde bağlı oldukları kademeye bilgi vermek suretiyle onun bir üstündeki kademeye başvurabilirler.

YÖNETİM KURULU TOPLANTILARI :

MADDE 33 — : İlçe ve il yönetim kurulu, üye tam sayısının yarısından bir fazlası ile toplanır. Bu kurullar toplantılarını teşkilât binasında yapar. Üye olmayanlar toplantıya katılamaz. İlçe yönetim kurulları en az 10 günde bir, il yönetim kurulları en az 15 günde bir normal şe-

kilde toplanır. Bu toplantıların günü ve saati önceden tesbit edilerek karar defterine işlenir, bütün üyelere imza ettirilir. Yönetim Kurulları, gerekli gördüklerinde daha sık toplanmayı kararlaştırabilirler. Kararlar, toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla alınır.

Haklı bir özürü olmaksızın üst üste üç normal, zamanı ayrıca kararlaştırılarak imza karşılığı bildirilen toplantıya katılmayan üye görevden çekilmiş sayılır. Görevden çekilmiş sayılan üyenin bir üst yönetim kuruluna itiraz hakkı vardır. Üst yönetim kurulunun kararı kesindir.

YÖNETİM KURULLARINDA BOŞALMA :

MADDE 34 — : İlçe ve il yönetim kurullarının asıl ve yedek üyelerinin hep birlikte görevden çekilmeleri halinde, boşalan ilçe yönetim kurulunu Merkez Karar ve Yönetim Kurulunun tasdiki ile il yönetim kurulu, il yönetim kurulunu da Merkez Karar ve Yönetim Kurulu yeniden teşkil eder. Bu kurullar, seçilmiş kurulların yetkilerine sahiptir ve normal kademe kongresine kadar göreve devam ederler.

İlçe ve il yönetim kurullarının asıl ve yedek üyeliklerinden bir kısmının zamanla boşalması halinde bu kurullar, asıl ve yedek üyelerinin toplamı kanunda belirtilen alt sınır olan 5'ten aşağı düşünceye kadar, yedekler asıl üyeliğe alınmak suretiyle göreve devam ederler. Bu sayının altına düşüldüğü takdirde birinci fıkraya göre işlem yapılır.

İlçe veya il başkanlığının herhangi bir sebeple boşalması halinde, yedekte sırada bulunan üye göreve çağrılarak yönetim kurulunca yeni başkan seçilir. Bu suretle seçilen ilçe veya il başkanının görevi normal kongreye kadar devam eder.

MÜTEŞEBBİS KURULLAR :

MADDE 35 — : Müteşebbis ilçe ve il yönetim kurulları partinin ilk kuruluşunda veya sonradan istifalar sebebi ile tamamen boşalma durumunda yetkili organlarca, 34'ncü madde uyarınca kurulan kurullardır. Bu kurullar, kongrelerince seçilmiş olan yönetim kurullarının görev ve yetkilerine sahiptirler. Bu görev ve yetkileri kademe kongresine kadar kullanılırlar.

GÖREVDEN UZAKLAŞTIRMA VE GEÇİCİ KURULLAR :

MADDE 36 — : İlçe ve il yönetim kurullarına :

1) Haklarında Siyasi Partiler Kanununun 101 nci maddesinin (d/1) bendi uyarınca işlem yapılması istenmiş olması,

2) Siyasi Partiler Kanunu ile parti tüzük ve yönetmelikleri gereğince tutmaları gereken defter ve kayıtları usulüne uygun şekilde tutmamaları, gereken defter ve kayıtları usulüne uygun şekilde tutmamaları, muhafaza etmemeleri, bu defter ve kayıtlar üzerinde bilerek de-

ğışıklık yapımaları veya tahrifatta bulunmaları, bulunmaları,

3) Parti menfaatlerini açık ve ağır bir şekilde zedeleyecek veya sarsacak davranışlarda bulunmaları,

hallerinde, ilgililerin kanuni sorumlulukları saklı kalmak kaydıyla, Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca, aşağıdaki şekilde işten el çektirilebilir :

a) İl yönetim kurulu, bir ilçe yönetim kurulu hakkında işten el çekirtmeyi gerekli kılan herhangi bir durum tesbit ettiği takdirde bu durumu gerekçeli bir kararla Merkez Karar ve Yönetim Kuruluna bildirir. İl yönetim kurulu, gerekçeli kararında ilçe başkanının veya ilçe başkanı dahil ilçe yönetim kurulu üyelerinin tamamının yahut bir kısmının işten el çektirilmelerini isteyebilir.-

Kademelerde teftiş ve inceleme yapmakla görevlendirilen müfettişleri de aynı şekilde talepte bulunabilirler.

Merkez Karar ve Yönetim Kurulu böyle bir talep üzerine gerekli gördüğü incelemeleri yaptırır. Ve bu istek ve incelemeler sonunda ilçe başkanına, ilçe başkanı dahil ilçe yönetim kuruluna tamamına yahut kurulun bir kısım üyelerine işten el çektirebilir.

b) Merkez Karar ve Yönetim Kurulu re'sen yahut parti müfettişinin göstereceği lüzum üzerine, il başkanına veya il başkanı dahil il yönetim kurulu üyelerinin tamamına yahut üyelerden bir kısmına el çektirebilir

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MERKEZ TEŞKİLÂTI

I — BÜYÜK KONGRE

BÜYÜK KONGRENİN KURULUŞU :

MADDE 37 — : Büyük kongre, seçilmiş üyelerle tabii üyelerden teşekkül eder.

a) Seçilmiş Üyeler :

Seçilmiş üyeler, TBMM üye tam sayısının iki katından fazla olmamak üzere il kongrelerinde seçilmiş delegelerdir.

TBMM üye tam sayısının iki katı olan 800 sayısı ile il kongrelerine katılacak delege sayıları esas alınmak suretiyle her ilden büyük kongreye katılacak delege miktarı Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından tesbit edilerek il kongreleri başlamadan önce il başkanlıklarına bildirilir. Büyük kongreye katılacak delegeler il kongresinin kendi üyeleri arasından veya o ildeki parti üyeleri arasından seçilebilir. Büyük kongre delegelerinin seçimi Siyasi Partiler Kanununun 21 nci maddesi uyarınca yapılır. Seçilmiş büyük kongre delegelerinin görevi gelecek normal kongrelere kadar devam eder.

b) Tabii Üyeler :

Büyük kongrenin toplandığı tarihte görevde bulunan Genel Başkanı Merkez Karar ve Yönetim Kurulu üyeleri, Merkez Disiplin Kurulu üyeleri, parti üyesi olan bakanlar ve milletve-

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MERKEZ TEŞKİLÂTI

I — BÜYÜK KONGRE

BÜYÜK KONGRENİN KURULUŞU :

MADDE 37 — : Büyük kongre, seçilmiş üyelerle tabii üyelerden teşekkül eder.

a) Seçilmiş Üyeler :

Seçilmiş üyeler, TBMM üye tam sayısının iki katından fazla olmamak üzere il kongrelerinde seçilmiş delegelerdir.

TBMM üye tam sayısının iki katı olan 800 sayısı ile il kongrelerine katılacak delege sayıları esas alınmak suretiyle her ilden büyük kongreye katılacak delege miktarı Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından tesbit edilerek il kongreleri başlamadan önce il başkanlıklarına bildirilir. Büyük kongreye katılacak delegeler il kongresinin kendi üyeleri arasından veya o ildeki parti üyeleri arasından seçilebilir. Büyük kongre delegelerinin seçimi Siyasi Partiler Kanununun 21 nci maddesi uyarınca yapılır. Seçilmiş büyük kongre delegelerinin görevi gelecek normal kongrelere kadar devam eder.

b) Tabii Üyeler :

Büyük kongrenin toplandığı tarihte görevde bulunan Genel Başkanı Merkez Karar ve Yönetim Kurulu üyeleri, Merkez Disiplin Kurulu üyeleri, parti üyesi olan bakanlar ve milletve-

BUYÜK KONGRENİN TOPLANTILARI, GÜNDEMİ :

MADDE 39 — : Normal toplantılar;

Büyük kongrenin normal toplantıları en az iki yılda bir Merkez Karar ve Yönetim Kurulunun tesbit edeceği yer ve zamanda yapılır.

b) Olağanüstü toplantılar;

Gerekli gördükleri zaman partinin Genel Başkanı, Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından veya büyük kongre delegelerinin en az beşte birinin yazılı isteğiyle büyük kongre olağanüstü toplantıya çağrılabilir. Bu toplantılarda sadece toplantıyı gerektiren konular görüşülür ve karara bağlanır. Olağanüstü toplantılarda seçim yapılamaz.

Büyük kongre toplantılarının yeri, zamanı, gündemi en az 15 gün önce bütün il başkanlıklarına bildirilir. Toplantının gazete ile ilânına gerek olup olmadığına Merkez Karar ve Yönetim Kurulu karar verir. İlk toplantıda çoğunluk sağlanamadığı takdirde ikinci toplantı için ayrıca davet yapılır. İkinci toplantı, toplantıya katılan üyelerle yapılır.

Büyük kongrenin gündemini Merkez Karar ve Yönetim Kurulu hazırlar. Olağanüstü toplantının gündemi ise daveti yapan organca düzenlenir.

Seçim yapılacak büyük kongrenin yeri, günü, saati ile çoğunluk sağlanamadığı takdirde yapılacak ikinci toplantıya ilişkin hususlar ve

toplantı gündemi, Yüksek Seçim Kurulunca belirlenecek ilçe seçim kurulu başkanına, toplantıdan en az bir ay önce bildirilir ve kongreye katılacak delegelerin listesi verilir. Yetkili seçim kurulu başkanınca aynı kanunun 21 nci maddesine göre onaylanmış liste ile toplantıya ilişkin diğer hususlar büyük kongrede esas alınır.

YOKLAMA, DİVAN SEÇİMİ, AÇIŞ KONUŞMASI, RAPORLARIN OKUNMASI :

MADDE 40 — : Büyük kongre, parti Genel Başkan Yardımcılarından birisinin veya Genel Sekreterin yapacağı yoklamadan sonra üye tam sayısının salt çoğunluğunun mevcudu ile açılır. İlk çağrı üzerine salt çoğunluk sağlanamadığı takdirde toplantı ertelenir. İkinci çağrı üzerine yapılacak toplantıda, toplantıya katılan delegelerle yetinilir.

Büyük kongre, yoklamadan sonra Genel Başkan veya bir Yardımcısı tarafından açılır. Kongre gündeme geçmeden önce bir Divan Başkanı, kararlaştıracağı sayıda Başkan Yardımcısı ve kâtip üye seçerek kongre başkanlık divanını teşkil eder. Divan Başkanı gizli oyla seçilir. Aday bir kişi olduğu takdirde seçim işaret oyuyla yapılır. İkinci başkan ve kâtip üyeler işaret oyuyla seçilirler.

Kongre Başkanlık Divanı gündemi uygulamak, toplantıyı yönetmek, toplantıda düzeni sağlamak, düzeni bozanlara karşı toplantıdan

çıkarma dahil gerekli müeyyideler uygulamak, toplantı tutanağını tanzim ve imza etmekle görevlidir. Kararlarını salt çoğunlukla verir ve oyların eşitliği halinde Başkanın dediği olur.

Büyük kongrede, Divanın teşkilinden sonra, açış konuşmasını yapmak üzere Genel Başkanla söz verilir. Bu konuşmayı müteakip Genel Başkan Yardımcılarından biri tarafından Merkez Karar ve Yönetim Kurulunun çalışma raporu okunur.

GORÜŞMELER VE KONGRE DÜZENİ :

MADDE 41 — : Büyük kongrede müzakereler gündemdeki sıraya göre yürütülür. Bu sıranın değiştirilmesi veya bir konunun gündeme alınması kongrenin kararına bağlıdır. Ancak, Merkez Karar ve Yönetim Kurulunun çalışma ve kesin hesap raporları görüşülüp karara bağlanmadan yeni seçimlere geçilemez.

Görüşmelerde söz isteyenlere sıra ile söz verilir. Genel başkan, Merkez Karar ve Yönetim Kurulu üyelerinden kurul adına söz isteyen kişi, komisyon başkan veya üyelerine öncelikle söz verilir.

Görüşmeler sırasında toplantı düzenini bozanlara Divan Başkanı önce ihtar verir, iki ih-tara rağmen düzeni bozmaya devam edenler toplantıdan, oy hakları saklı kalmak şartıyla çıkarılır. Başkan, konuşma sırasında gündem veya konu dışına çıkanları önce uyarır, ısrar etmesi halinde sözünü keser.

Kongre Başkanı, Siyasi Partiler Kanununun 4 ncü kısmında yazılı yasaklara aykırı konuşma yapan veya davranışta bulunan kongre üyelerine derhal müdahale eder, bu yola gidenlerin sözünü keser ve gerekli görürse toplantıdan çıkarır. Dinleyicilerden bu yola gidenler olursa bunları dışarı çıkarttırır ve gerekli görürse toplantıya ara verir, dinleyici yerlerini boşalttırebilir.

KOMİSYONLAR :

MADDE 42 — : Büyük kongre aşağıdaki komisyonları kurar;

a) Tüzük, program ve partinin genel politikasıyla ilgili teklifleri inceleme komisyonu (Parti Meseleleri Komisyonu),

b) Toplum, Devleti, kamu faaliyetlerini ilgilendiren teklifleri inceleme komisyonu (Ülke Meseleleri Komisyonu),

c) Hesap ve Bütçe Komisyonu,

d) İtiraz ve Şikâyetleri İnceleme Komisyonu,

e) Dilek ve Teklifleri İnceleme Komisyonu,

Merkez Karar ve Yönetim Kurulu, Büyük kongrenin toplanmasından önce il başkanlarında görüşlerini alarak ve delegelerin meslek ve ihtisas durumlarına göre her komisyon için 15 aday tesbit eder. Komisyon aday listelerini Divan Başkanına verir. Divan Başkanı komisyon

aday listelerini işaret oyuyla kongrenin tasvibi-
ne sunar. Kabul edilmediği takdirde komisyon
aday listeleri divanca yeniden hazırlanır ve ay-
nı şekilde oylanır.

Her Komisyon, kendisine bir başkan, bir
ikinci başkan, bir sözcü ve iki kâtip seçer. Ko-
misyonlar üye tam sayısının salt çoğunluğu ile
toplanır. Mevcudun salt çoğunluğu ile karar
alır. Gerekli kadar alt komisyon kurabilir. De-
legelerin görüşlerini alabilir. Karara bağladık-
ları her konu için ayrı bir sözcü seçebilirler.

Komisyonlar, Divan üyelerinin isimlerini,
yaptıkları toplantıları, hazırladıkları döküman-
ları, aldıkları kararları bir rapora bağlayarak
kongre Divan Başkanına verir. Komisyon rapor-
ları Büyük kongrede müzakere edilir ve kabul
edildiği takdirde kesinleşir.

KARAR YETER SAYISI :

MADDE 43 — : Büyük kongrede karar ye-
ter sayısı mevcudun salt çoğunluğudur.

SEÇİM HAZIRLIKLARI :

MADDE 44 — : Seçimi yapılacak parti Ge-
nel Başkanlığı ve diğer genel merkez organları
na aday olanların listeleri her organa göre ay-
rı ayrı olmak üzere, ayrı listeler halinde baş-
kanlık divanınca yeterince düzenlemek, ilgili se-
çim kurulu başkanına mühürlenmek üzere veri-
lir. Bu organlar için seçim Siyasî Partiler Kanu-
nunun 21 nci maddesine göre yapılır.

20 üyeden teşekkül eder. Asıl üye sayısı kadar
aa yedek üye seçilir.

Merkez Karar ve Yönetim Kuruluna, Genel Başkanın bulunmadığı zamanlarda, görevlendirileceği Genel Başkan Yardımcısı başkanlık eder. Kurul, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve kanuni istisnalar dışında mevcudun salt çoğunluğu ile karar verir. Kararlar, kanunda belirtilen istisnalar dışında işari oyla alınır. Oyların eşitliği halinde başkanın bulunduğu tarafın dediği olur. Kurul, bir konunun gizli oyla hallini kararlaştırabilir.

Merkez Karar ve Yönetim Kurulu en az 15 günde bir normal olarak toplanır. Normal toplantılar dışındaki toplanmalar için üyelere çağrı yapılır. Üst üste üç normal toplantıya katılmayan üye müstafi sayılır. Herhangi bir sebeple boşalan üyelikler aldıkları oy sayısına göre yedeklerle doldurulur.

MERKEZ KARAR VE YÖNETİM KURULUNUN GÖREV VE YETKİLERİ :

MADDE 49 — : Merkez Karar ve Yönetim Kurulunun görev ve yetkileri şunlardır;

1) Gerekli gördüğü il ve ilçelerde teşkilât kurulmasına ve geliştirilmesine karar verir,

2) Parti teşkilâtını yönetir, çalışmalarını yönlendirir, teşkilâtla devamlı irtibat sağlar, meselelerini çözümlemeye yardımcı olur,

3) Kademelerden gelen teklifleri inceler, karara bağlar ve onların çalışmaları ile ilgili ola-

rak gerekli bilgi, belge ve dökümanları ister ve getirir,

4) Gerekli gördüğünde tüzüğün 37 nci maddesinde yazılı yetkilerini kullanır,

5) Parti teşkilâtının kanunlar ile parti tüzük ve yönetmeliklerine uygun şekilde çalışmalarını denetler, gerekli gördüğü yerlere bu amaçla müfettiş görevlendirebilir.

Parti teşkilât kademeleri, kademe sırasına göre bu kurula bağlıdır. Merkez Karar ve Yönetim Kurulu, görev ve sorumluluğunun gereği olarak, zaruri gördüğü durumlarda, bu kademelerin görev ve yetkilerini, kanunlara uygun şekilde re'sen kullanabilir. Partinin temel teşkilâtı, partinin tüzük ve yönetmeliklerinin öngördüğü şekil ve şartlar dışında ve bu hükümlerin derpiş etmediği bir sonuç ve hal tarzına göre karar alamazlar, aldıkları takdirde Merkez Karar ve Yönetim Kurulu, Büyük kongreye karşı sorumluluğu üstlenerek ve gerekçelerini belirterek bu tür kararları uygulatmamak yetkisine sahiptir.

6) Parti Genel Başkanlığının herhangi bir sebeple boşalması halinde, en yaşlı Genel Başkan Yardımcısı partiyi temsil eder ve Genel Başkanlık görevini, yenisi seçilinceye kadar yürütür.

Yeni Genel Başkanı seçmek üzere 45 gün içinde büyük kongreyi toplar.

7) Bütün seçimlerle ilgili olarak gerekli kararları alır. Milletvekili, Belediye Başkanlıkları,

li genel meclisi üyelikleri için partide aday adayı olanlar hakkında tüzüğün verdiği yetkileri kullanır.

8) Hükûmet kurma, hükûmete katılma veya çekilme ile ilgili kararları verir.

9) Partinin program ve tüzüğünün uygulanması, çalışma şeklinin düzenlenmesi, danışma ve araştırma grup veya büroları kurarak meselelerinin tanzim edilmesi gibi hususlarda gerekli kararları alır ve yönetmelikleri hazırlar.

10) Partinin ilkelerini tanıtıcı ve yayıcı tedbirleri ve kararları alır. **Partinin genel politikası** ve çalışmaları hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubunu ve parti teşkilâtını aydınlatır, kademelerin yapacağı işler hakkında açıklayıcı bilgi ve talimatlar verir.

11) Genel politikada karşılaşılan yeni durumları ve gelişmeleri zamanında ve sürekli olarak değerlendirerek gereken kararları alır ve uygular.

12) Gerekli gördüğü takdirde veya vaki talebi değerlendirerek partinin TBMM grup yönetim kurulu ile müşterek toplantılar yapar.

13) Büyük kongreye sunulacak çalışma raporunu, gelir-gider cetvelleri ile bilanço ve kesin hesap raporlarını, yıllık bütçe tasarılarını ve gündemde yer alan diğer konuları hazırlar ve Büyük kongreye sunar.

14) Büyük kongre kararlarını uygular, küçük kongreye sunulacak raporları hazırlar ve küçük kongre kararlarını değerlendirir.

15) Parti gelirlerini arttırmak amacıyla gerekli kanuni tedbir ve kararları alır. Genel Merkez harcamalarına karar verir. Gelir makbuzalarını bastırarak kademelere yollar.

16) Partinin amaçlarına uygun olarak gayrimenkul iktisabına, devir ve ferağına, işletilmesine karar verir.

17) Parti tüzük ve yönetmeliklerinde belirtilen süreleri kanunların bağlayıcı hükümleri saklı kalmak üzere değiştirebilir.

18) Partinin menfaatlerine uygun gördüğü ve kanunlar ile parti tüzüğünün yasaklamadığı her türlü kararı alır.

19) Siyasi Partiler ve Seçim Kanunları ile diğer ilgili kanunların ve parti tüzüğünün verdiği bütün görevleri yerine getirir ve yetkileri kullanır.

MERKEZ KARAR VE YÖNETİM KURULUNUN GÖREV BOLÜMÜ :

Merkez Karar ve Yönetim Kurulu, seçimden sonra yapacağı ilk toplantıda üyeleri arasından gizli oyla, üç Genel Başkan Yardımcısı bir Genel Sekreter ve bir Genel Muhasip seçer.

GENEL BAŞKAN YARDIMCILARI : Genel Başkan, Genel Başkan Yardımcılarından birisini teşkilât işleri, birisini propaganda işleri, birisini de seçim işleri ile görevlendirir. Her Genel Başkan Yardımcısı Merkez Karar ve Yönetim Kurulu üyeleri arasından ikişer yardımcı alabilir.

GENEL SEKRETER : Parti Genel Sekreteri, Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca kendi üyeleri arasından ve gizli oyla seçilir. Merkez Karar ve Yönetim Kuruluyla küçük kongre toplantılarında alınan kararların tesbit ve uygulanmasını takip eder. Partinin yazışmalarını yürütür. Genel Merkezin idari hizmetlerini düzenler ve denetler. Genel Başkana, partinin personeli ile ilgili tekliflerde bulunur. Genel Sekreter, Merkez Karar ve Yönetim Kurulu üyeleri arasından iki yardımcı olabilir.

GENEL MUHASİP : Merkez teşkilâtının mali işlerini ve harcamalarını yürütür. Gelirlerini tahsil eder. Siyasi Partiler Kanununun 73 ncü maddesine göre Genel Merkez kesin hesaplarıyla bütçe tasarısını hazırlar, iller kademelerine ait olanları da getirtir ve bunları Merkez Karar ve Yönetim Kuruluna sunar. Partinin mali işlerine ait yazışmaları Genel Başkan veya ilgili Yardımcısı ile birlikte imzalar, parti gelirlerinin tüzük ve yönetmeliklerle, kararlara uygun şekilde harcanmasından ve muhasebe ve mali işlerin yürütülmesinden Genel Muhasip sorumludur. Genel Muhasip, Merkez Karar ve Yönetim Kurulu üyeleri arasından iki yardımcı olabilir.

BEŞİNCİ KISIM DİSİPLİN İŞLERİ

KURULUŞ VE GÖREV :

MADDE 50 — : Kanunlara, parti tüzüğüne ve yönetmeliklerine, partinin yetkili organ-

larının karar ve bildirimlerine aykırı davranışta bulunanlar hakkında disiplin soruşturması yapmak ve karar vermek üzere, illerde il disiplin kurulları, Genel Merkezde Merkez Disiplin Kurulu teşkil edilir. Disiplin kurulları, disiplin işleri dışında, parti tüzüğü'nün verdiği diğer görevleri de yaparlar.

İL DİSİPLİN KURULLARI :

MADDE 51 — : İl disiplin kurulu, il kongresi tarafından, Siyasi Partiler Kanununun 21 nci maddesi uyarınca seçilen 7 üyeden teşekkül eder. Asıl üye sayısı kadar yedek üye seçilir.

İl disiplin kurulu, il çevresinde kayıtlı bulunan 53 ncü maddede yazılı olanlar dışında kalan bütün partililer hakkında, birinci derecede disiplin soruşturması yapmaya ve karar vermeye yetkilidir. İl disiplin kurulu, kendiliğinden disiplin soruşturması yapamaz, ancak il yönetim kurulunca intikal ettirilen dosyaları karara bağlar.

İl disiplin kurullarının kararlarına karşı, il yönetim kurulu veya ilgili üye tarafından, tebliğinden itibaren 7 gün içinde Merkez Disiplin Kuruluna itiraz edilebilir. Üyelere ait itiraz dilekçeleri il yönetim kuruluna verilir, il yönetim kurulu kendi görüşünü de eklemek suretiyle dosyayı Merkez Disiplin Kuruluna yollar. Karara, il yönetim kurulunca itiraz edildiği takdirde itiraz yazısının bir sureti ilgiliye 7 gün içinde teb-

liğ edilir. İl yönetim kurulları, itiraza konu olan dosyayı en geç 10 gün içinde Merkez Disiplin Kuruluna göndermek zorundadırlar.

MERKEZ DİSİPLİN KURULU :

MADDE 52 — : Merkez Disiplin Kurulu, Büyük Kongrece, Siyasî Partiler Kanununun 21 nci maddesi uyarınca seçilen 9 üyeden teşekkül eder. Aynı sayıda yedek üye de seçilir.

I — Merkez Disiplin Kurulunun birinci derecede bakacağı işler;

a) İl yönetim kurullarının başkan ve üyeleri, il merkezlerindeki partili belediye başkanları,

b) Partinin Genel Başkanı, Genel Başkan Yardımcıları, Genel Sekreteri, Genel Muhasibi ile Merkez Karar ve Yönetim Kurulu üyeleri,

c) Kendi başkan ve üyeleri,

haklarında gerekli disiplin soruşturmasını yapar ve Siyasî Partiler Kanununun 57 nci maddesi hükmü saklı kalmak üzere kesin karara bağlar.

Merkez Disiplin Kurulunun kendi başkan ve üyeleri, kendileri hakkındaki soruşturma, müzakere ve kararlara katılamazlar. Bu durumda olanların yerine, sadece o işlemlere mahsus olmak üzere, sırayla yedekten üye alınır.

II — Merkez Disiplin Kurulunun itiraz üzerine bakacağı işler;

Merkez Disiplin Kurulu, il disiplin kurullarınca verilen ve itiraz yoluyla gelen disiplin kararlarını inceler, aynen tasdikine, lehte veya aleyhte bozulmasına, kaldırılmasına karar verebilir. Merkez Disiplin Kurulunun itiraz üzerine vereceği karar, Siyasî Partiler Kanununun 57 nci maddesi hükmü saklı kalmak üzere kesin- dir. Merkez Disiplin Kurulu aksine karar vermedikçe, itiraz infazı durdurmaz.

MÜŞTEREK DİSİPLİN KURULU :

MADDE 53 — : Müşterek Disiplin Kurulu, Merkez Disiplin Kurulu ile partinin TBMM Grup Disiplin Kurulundan oluşur. Bu kurulun başkanı, Merkez Disiplin Kurulu başkanıdır. Merkez Disiplin Kurulu sekreteri bu kurulun da sekreteridir.

Partili milletvekillerinin partiden geçici veya kesin olarak çıkarılmalarını gerektiren söz, tutum ve davranışlardan dolayı haklarında disiplin koğuşturması yapmaya ve karar vermeye Müşterek Disiplin Kurulu yetkilidir. Siyasî Partiler Kanununun 57 nci maddesi hükmü saklı kalmak üzere bu kurulun vereceği kararlar kesindir.

Diğer disiplin kurullarına ait çalışma usul ve şekilleri bu kurul için de geçerlidir.

DISİPLİN KURULLARIYLA İLGİLİ ORTAK İLKELER :

MADDE 54 — : Disiplin kurullarının görev süresi kendilerini seçen kongrenin normal toplantısına kadardır.

İl disiplin kurulları ile Merkez Disiplin Kurulu, seçimi müteakip asıl üyeleriyle toplanarak kendi aralarından bir başkan, bir başkan yardımcısı ve bir sekreter üye seçerler. Disiplin kurullarında zamanla boşalma olması halinde, en çok oy alandan başlamak üzere yedekler sırayla göreve çağrılır.

Partinin disiplin kurulları üyeleri, kongreler ve milletvekilliği dışında partinin diğer organ, kurul ve görevlerinde bulunamazlar. Partiye bir hizmet bağı ile bağlı olamazlar ve partiden her ne suretle olursa olsun gelir sağlayamazlar. Bir disiplin kurulunda görev alan bir kimse diğer bir disiplin kurulunda görev alamaz. Eşler, birinci ve ikinci derecedeki kan ve sıhri hısımlar aynı disiplin kurulunda birlikte görev alamazlar, bunlarla ilgili soruşturma ve kararlara katılamazlar.

Disiplin kurulları üye tam sayısının en az üçte iki çoğunluğuyla toplanır ve hazır bulunanların çoğunluğuyla karar verir. Siyasî Partiler Kanununun 101 nci maddesinin (d-1) bendi gereğince verilecek kararlar dışında, partiden kesin çıkarma cezası verilmesi için üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı gerekir.

Disiplin kuruluna sevk edilen parti üyesinden savunması istenir. Savunma için gerekli süre, çağrı belgesinin ilgiliye tebliğinden itibaren 15 gündür. Seçimlerde veya herkesin gözönünde açıkca veya yayın yoluyla işlenen disiplin suçlarında bu süre 7 gündür. Süresi içinde savunma yapmayanlar bu hakkını kaybeder. Savunmaya davet, Disiplin kurulu başkanlığınca yapılır ve uygulanması istenen disiplin cezası ile bu cezanın istenmesini gerektiren fiiller çağrı yazısında açıkca belirtilir.

Disiplin kurulları kendilerine intikal eden işleri, kanun veya parti tüzüğünde belirtilen istisnalar saklı kalmak üzere, en geç 45 gün içinde sonuçlandırmak zorundadırlar.

Disiplin kurullarınca parti üyeleri hakkında verilen kararlar gerekçeleriyle birlikte, en geç 30 gün içinde ilgiliye tebliğ edilir ve sevkeden kurula da bildirilir.

Disiplin kurulları, sevke sebep teşkil eden söz, tutum ve davranışların sabit ve cezayı müstelzim olup olmadığına karar verirken iddia, savunma ve delilleri değerlendirmede takdir hakkına sahiptirler.

Disiplin kurullarına sevk yetkisine sahip organların bu yoldaki kararları ile disiplin kurullarınca verilen cezalar hakkında partinin kademe kongrelerinde görüşme yapılamaz ve karar alınamaz.

Disiplin cezalarını af yetkisi, Merkez Karar ve Yönetim Kurulunun teklifi üzerine münhasıran Büyük kongreye aittir.

DİSİPLİN KURULLARINA SEVK YETKİSİ :

MADDE 55 — : Bir parti üyesi için disiplin cezası isteme yetkisi, o üyenin sevk edilmesi gereken disiplin kuruluna göre il yönetim kuruluna veya Merkez Karar ve Yönetim Kuruluna aittir. Partili milletvekilleri için disiplin cezası isteme yetkisi, partinin TBMM Grup Yönetim Kuruluna aittir. Yetkili yönetim kurulu re'sen lüzum görmesi üzerine veya ihbar ve şikâyetleri değerlendirerek sevke yetkilidir.

Disiplin kuruluna sevk kararı, sevke yetkili kurulun üye tam sayısının salt çoğunluğuyla alınır. Yetkili kurul sevke karar vermeden önce ilgiliyi dinler, gerekli gördüğü inceleme ve araştırmaları yapabilir. İhbar veya şikâyet eden yetkili kurulun üyesi ise konuyla ilgili toplantı ve müzakerelere katılamaz, inceleme ve araştırma görevi verilemez.

İlçe yönetim kurulu, re'sen veya ihbar ve şikâyet üzerine, haklarında disiplin soruşturması istedikleri kimselerin durumunu belirten gerekçeli bir kararla, yetkili disiplin kuruluna sevk edilmek üzere il yönetim kuruluna veya Merkez Karar ve Yönetim Kuruluna başvurabilirler, bu müracaatlar şikâyet ve deliller gösterilmek suretiyle ve kademeler yoluyla yapılır.

DİSİPLİN SUÇ VE CEZALARI :

MADDE 56 — : A — Disiplin cezaları uyarı, kınama, partiden veya gruptan geçici ve-

ya kesin olarak çıkarma cezalarıdır. Disiplin cezasını gerektiren cezalar:

I — Uyarma cezası :

Parti üyesinin veya kademe görevlilerinin yazılı olarak dikkatinin çekilmesidir. Şu hallerde verilir;

a) Parti içi birlik ve beraberliği zedeleyici tutum ve davranışlara yönelmek,

b) Parti kademelerinin ahenk ve işbirliğini sarsıcı davranışlarda bulunmak,

c) Parti içi yazışmalarda kademelere uymamak ve bunun tekrarlanması,

d) Haklı ve mazereti olmadığı halde seçimlerde oy hakkını kullanmamak,

e) Partice görev verilmediği halde kendisini gönüllü göstermek,

II — Kınama Cezası :

Bu ceza üye tutum ve davranışlarından dolayı ayıplanmasıdır. Şu hallerde verilir;

a) Parti içinde şahsiyetle uğraşmayı alışkanlık haline getirmek,

b) Parti organlarının toplantılarında alenen ve saklı tutulması gereken konuları ve kararları açıklamak,

c) Parti üyesinin kanuna, ahlâka, mahalli örf ve adetlere, geleneklere uygun düşmeyen davranışının görülmesi, özel hayatının parti üyeliği ile bağdaşmayacak ve partiye söz getirecek durumda olması.

III — Geçici çıkarma cezası :

Bu ceza belli bir zaman için uygulanır ve bu sürenin sonunda yeni karara gerek kalmadan ortadan kalkar. Bu cezayı alan parti üyesi, çalışmalarına katılamayacağı parti organlarına hiçbir teklifte bulunamaz, kendisine hiçbir görev verilemez, ancak geçici çıkarma cezası almış olmak, üyenin partinin tüzük, program diğer mevzuatı ile organlarının bağlayıcı kararlarına riayet mecburiyetini ortadan kaldırmaz.

Bir üyenin, TBMM grubundan geçici olarak çıkarılması hakkında verilen ceza, bu üyenin ceza süresince gruptaki çalışmalara katılmamasını gerektirir.

Geçici çıkarma cezası şu hallerde verilir :

a) Kanuna, partinin tüzük ve programı ile yönetmeliklerine, Merkez Karar ve Yönetim Kurulu veya yetkili organlarının kararlarına aykırı söz, tutum ve davranışlarda bulunmak, yayınlar yapmak, bu yoldaki yayınları teşvik ve tahrik etmek,

b) Partiyi şahsi menfaatlerine âlet etmek, bu amaçla parti nüfuzunu kötüye kullanmak,

c) Kanuni sorumluluklar saklı kalmak ve ödeme mükellefiyeti mahfuz bulunmak üzere, hizmetin devamı süresince ve görevin gereği olarak teslim aldığı evrak, eşya ve malzemeyi saklamak, kaybına sebebiyet vermek, görevden ayrıldığı halde teslim etmekten kaçınmak.

IV — Kesin çıkarma cezası :

Bu ceza, birinin partiden ilişkisinin kesilmesidir. Kesin çıkarma cezası alan üyenin durumu kaydının bulunduğu ilçe yönetim kuruluna bildirilir veya kaydı silinir. Bu ceza şu hallerde verilir;

a) Siyasî Partiler Kanununun 101 nci maddesi uyarınca istekte bulunulmuş olması,

b) Seçimlerde parti kararı olmaksızın bağımsız adaylığını koymak veya bağımsız adaylara oy vermek ve onlar lehine propoganda yapmak, parti adayları aleyhine açık ve kapalı şekilde çalışmak,

c) Kongrelerde, aday yoklamalarda, menfaat karşılığında oylara tesir etmek,

d) Oy pusulalarında tahribat yapmak.

Bir üyenin aynı suçu tekrarlamasında cezalar her defasında arttırılarak verilir. Disiplin cezasını gerektiren durumların öğrenilmesinden bir yıl, olaydan iki yıl geçtikten sonra disiplin soruşturması yapılmaz.

Partiye mensup milletvekillerinin TBMM grubu üyeliğinden kesin olarak çıkarılması partiden çıkarılmasını, TBMM parti grubu üyeliğinden çıkarılmayı gerektirir.

TEDBİR KARARI :

MADDE 57 — : Partiden kesin veya geçici çıkarmayı gerektiren haller veya disiplin cezası verilmesi için sevkle yetkili yönetim kuru-

lu, tedbir niteliğinde olmak üzere, disiplin kuruluna sevkettiği üyeyi partideki görevlerden derhal uzaklaştırabilir. İlgili, tedbir kararının kaldırılmasını sevkedildiği disiplin kurulundan isteyebilir. Bu istek disiplin kurulunca 7 gün içinde karara bağlanır.

ALTINCI KISIM

TBMM GRUBU

GRUP KURULMASI :

MADDE 58 — : Partili milletvekilleri, partinin TBMM grubunu teşkil ederler. Grup kurulduğu parti Genel Başkanı tarafından TBMM Başkanlığına yazı ile bildirilir.

Grubun yönetimi iç yönetmeliğe göre Bütülür, grup iç yönetmeliği, grup genel kurulu tarafından Siyasî Partiler Kanununun 23 ncü maddesindeki ilkelere uygun olarak hazırlanıp kabul edildikten sonra TBMM Başkanlığına sunulur. Grup iç yönetmeliğinde partinin tüzük ve programına aykırı hükümler yer alamaz.

GRUP YONETİM ORGANLARI :

MADDE 59 — : Parti Genel Başkanı, partinin TBMM grubunun da başkanıdır. Genel Başkan milletvekili değilse parti grubu, üye tam sayısının salt çoğunluğuyla grup üyelerinden birisini grup başkanı seçer. İlk iki turda salt ço-

gunluk saglanamadigi takdirde ucuncu turda en cok oy alan secilmis olur.

TBMM grubu, grup başkanına yardımcı olmak üzere üyeleri arasından iki grup başkan vekili seçer. Grup yönetim kurulu başkan vekilleri hariç 10 üyeden oluşur. Asıl üye sayısı kadar yedek üye seçilir. Merkez Karar ve Yönetim Kurulu üyeleri grup yönetim kurulunda görev alamazlar.

Grup organları, her toplantı yılının başında ve o toplantı yılı içinde seçilir. Seçimler gizli oyla yapılır.

Grup başkanlığı, grup başkan vekilliği yıl içinde herhangi bir sebeple boşaldığı takdirde yeni seçim yapılır. Grup yönetim kurulunda boşalma olduğu takdirde, boşalan üyelikler, aldıkları oy sayısına göre yedeklerden doldurulur.

Grup adına konuşmaya ve beyanatta bulunmaya grup başkanı, grup başkan vekilleri veya grup sözcüsü yetkilidir. Belli konular için ayrı sözcüler seçilebilir.

GRUP DISİPLİN KURULU :

MADDE 60 — : Grup disiplin kurulu, partinin TBMM grubunca, kendi üyeleri arasından seçilen 7 milletvekilinden teşekkül eder. Bu kurul, kendi üyeleri arasından bir başkan, bir başkan yardımcısı, bir sekreter seçer. Grup disiplin kurulu, üye tam sayısının en az üçte iki çoğunluğuyla toplanır. Hazır bulunanların salt çoğunluğuyla karar verir.

Diğer disiplin kurullarının görev ve yetki alanına giren disiplin cezalarını partili milletvekillerine uygulamaya Grup Disiplin Kurulu yetkilidir. Ancak, partiden geçici veya kesin çıkarma cezaları Müşterek Disiplin Kurulu tarafından verilir. Partili milletvekillerinin partinin TBMM grubu üyeliğinden çıkarılmaları partiden çıkarılmalarını, partiden kesin olarak çıkarılmaları da TBMM grubundan çıkarılmalarını gerektirir.

GRUP ÜYELERİNİN GÖREVLERİ :

MADDE 61 — : Partinin TBMM Grubu üyeleri :

a) TBMM çalışmalarında partinin programına, temel ilkelerine, gizli oyla alınan bağlayıcı grup kararlarına uymak ve bunları desteklemek zorundadırlar. Grup tarafından yukarıdaki şekilde karara bağlanmamış olan durumlarda Meclisteki oy ve konuşmalarında serbesttirler.

b) Haklı mazeretleri olmadıkça TBMM Genel Kurulu ve Komisyonları ile parti grubunun çalışmalarına katılmak zorundadırlar.

c) Katılmak zorunda oldukları toplantıların görüşmelerinde bulunmamak, gündem ve konularından haberdar olmamak, görüşmelerde karşı olmak, fikir veya oyda bulunmuş olmak, yukarıdaki şekilde alınan grup kararlarına ve partinin temel ilke ve kararlarına uymamak için haklı sebep teşkil etmez.

YEDİNCİ KISIM
DANIŞMA VE ARAŞTIRMA
KURULLARI

İL DİVANLARI :

MADDE 62 — : İl divanları, partinin o ildeki çalışmaları ile gelişme imkânlarını ve mahalli hizmetleri gözden geçirmek, illerdeki parti organları arasında ahenk ve işbirliği imkânlarını araştırmak amacıyla ve gerek duyuldukça, il başkanları tarafından toplantıya çağrılır. Bu toplantılar istişari mahiyette olup nisap aranmaz. Toplantıda ortaya çıkan görüş ve temenniler il yönetim kurulunca, bir rapor halinde Genel Başkanlığa bildirilir.

İl Divanına :

- a) O ilin partili TBMM üyeleri,
- b) İl başkanı ile il yönetim kurulu üyeleri ile il çevresinde oturan partili eski TBMM üyeleri,
- c) İl disiplin kurulu başkan ve üyeleri,
- d) İlçe başkanları ile ilçe yönetim kurulu üyeleri,
- d) İlçe başkanları ile ilçe, yönetim kurulu üyeleri,
- e) Partili il, ilçe ve kasaba belediye başkanları,
- f) İl çevresinde oturan partili eski il başkanları çağrılabilir.

KURUL VE KOMİSYONLAR :

MADDE 63 — : Parti yönetim kurulları, üst kademelerin kararlarıyla veya kendiliklerinden yahut kongrelerinin kararları üzerine, belli konular için devamlı veya geçici olarak araştırma, inceleme ve danışma kurul ve komisyonları kurabilirler.

BÜROLAR :

MADDE 64 — : Partinin Genel Merkezinde teşkilât işlerine bakan Genel Başkan Yardımcısına bağlı kongre ve tüzük bürosu, propaganda işlerine bakan Genel Başkan Yardımcısına bağlı basın bürosu, seçim işlerine bakan Genel Başkan yardımcısına bağlı Hukuk Bürosu ile Merkez Karar ve Yönetim Kurulunun uygun bulunduğu gerekli diğer bürolar kurulur. Merkez Karar ve Yönetim Kurulu, benzeri büroların ileride kurulmasını da kararlaştırabilir.

SEKİZİNCİ KISIM

TEFTİŞ VE DENETİM

DENETİM YETKİSİ :

MADDE 65 — : Merkez Karar ve Yönetim Kurulu bütün teşkilâtı, kademeler de kendilerine bağlı alt kademeleri her yönde teftiş ve denetim altında bulundururlar. Merkez Karar ve Yö-

netim Kurulu Büyük kongre tarafından, iller yönetimi de Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından ayrıca her kademe kendi kongresi tarafından mali denetime tabidir.

Her kademe, bağlı bulunduğu üst kademe-ye gelir giderleri hakkında engeç altı ayda bir hesap vermekle yükümlüdür.

PARTİ MÜFETTİŞLERİ :

MADDE 66 — : Merkez Karar ve Yönetim Kurulu, parti muamelâtının kanun, parti tüzük ve yönetmeliklerinin uygunluğunu sağlamak, parti işlerini düzene sokmak, parti çalışmalarını hızlandırmak ve daha verimli hale getirmek, teşkilâtı denetlemek amacıyla yeteri kadar parti müfettişi görevlendirebilir. Müfettişlerin çalışmaları yönetmelikte düzenlenir.

DOKUZUNCU KISIM

MALİ İŞLER

PARTİNİN GELİRLERİ :

MADDE 67 — : Partinin gelirleri şunlardır:

1 — Partiye giriş aidatı (500 TL.) ve üyelik aidatı (1200 TL.) üyelik aidatı yılda bir defada ödenebileceği gibi ayda bir defada ödenebilir.

Partiye borçlu olduğuna ait aidatın tamamını veya bir kısmını ödemeye parti üyesi hakkın-

da partiden geçici veya kesin çıkarma cezaları uygulanmaz. Ancak yapılacak yazılı tebligata rağmen birikmiş aidat borcunu 10 gün içinde ödemeyen üyeler il kongreleri ile büyük kongreye delege seçilemezler, kademe organlarında görev alamazlar.

2 — Milletvekili aday adaylarından alınacak özel aidat :

Bu aidatın miktarı ve ödeme şekli Siyasi Partiler Kanununun 64 ncü maddesindeki esaslar dahilinde yönetmelikte gösterilir.

3 — Partili milletvekillerinden alınacak milletvekilliği aidatı :

Partinin milletvekillerinin ne kadar aidat ödeyeceği ile bunun grup çalışmalarına ve Genel Merkeze ayrılacak kısmı TBMM grubunun kararı ile tesbit edilir.

4 — Parti bayrağı flâması, rozeti ve benzerleri satışından sağlanacak gelirler, parti yayınlarının satış bedelleri, üye kimlik kartlarıyla parti defter, makbuz ve kağıtlarının sağlanması karşılığında elde edilecek gelirler.

5 — Partice düzenlenen balo, eğlence ve konser faaliyetinden elde edilecek gelirler.

Bu faaliyetler, Merkez Karar Ve Yönetim Kurulunun izniyle ve illerde yönetim kurullarının denetiminde düzenlenir.

6 — Parti mal varlığından sağlanacak gelirler.

Merkez Karar ve Yönetim Kurulu partinin ikâmeti ile amaç ve faaliyetleri için gerekli olan gayri menkulleri iktisaba, devir ferağa yetkilidir. Parti amaçlarına uygun olarak sahip olduğu gayri menkullerden gelir sağlayabilir. Partinin ikâmeti ile amaç ve faaliyetleri için gerekli olanlar dışında gayri menkul mal edinilemez.

7 — Kanuna uygun olarak kabul edilecek bağışlar.

GELİR MAKBUZLARI :

MADDE 68 — : Partinin Genel Merkezi ile il ve ilçe yönetim kurulları sağladıkları gelirleri makbuz karşılığında tahsil ederler. Gelir makbuzları Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca bastırılır. Bastırılan, teşkilât kademelerine gönderilen makbuzların seri ve sıra numaraları Genel Muhaseplikçe ayrı bir deftere kaydedilir. Teşkilât kademeleri aldıkları ve kullandıkları makbuzlardan dolayı Merkez Karar ve Yönetim Kuruluna sorumludurlar.

Makbuzların asıl kısımlarıyla dip koçanlarında aynı mütesessil sıra numarası bulunur. Makbuz dip koçanlarının saklanma süresi, Anayasa Mahkemesinin ilk inceleme kararının partiye bildirilmesinden itibaren beş yıldır. Sağlanan gelirin türü, miktarı, gelirin sağlandığı kimsenin adı soyadı ve adresi makbuzu tanzim eden parti görevlisinin adı, soyadı, sıfatı ve imzası makbuzda ve dip koçanda açıkça gösterilir.

PARTİ PARALARININ MUHAFAZASI :

MADDE 69 — : Partinin paraları bankada muhafaza edilir. Acil ihtiyaçlarda kullanılmak üzere Genel Merkezde 100.000 TL. illerde 50.000 ve ilçelerde 25.000 TL. avans muhasip üye nezinde bulundurulabilir.

Harcamalar, Genel Merkezde Merkez Karar ve Yönetim Kurulunun kademelerde ile ve ilçelerde yönetim kurullarının kararıyla yapılır. Ancak,, Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca 70 nci madde gereğince onaylanan bütçede ön görülmüş bulunmak şartıyla beşbin lirayı aşmayan harcamalar ile genel tarifeye bağlı giderler için karar alınmasına gerek yoktur.

Partinin bütün harcamaları, parti tüzelkişiliği adına yapılır. Harcamayı yapan kademe de ayrıca gösterilir.

Beşbin liraya kadar olan harcamaların makbuz veya fatura gibi belge ile tevsiki zorunlu değildir.

Giderlere ait belgeleri saklama süresi, kesin hesabın Anayasa Mahkemesinin ilk inceleme kararının partiye tebliğinden itibaren bes yıldır. Özel kanunlarda bulunan daha uzun saklama süreleriyle ilgili hükümler saklıdır.

BÜTÇE VE KESİN HESABIN HAZIRLANMASI, TASDİKİ :

MADDE 70 — : Partinin iller teşkilâtı bağlı ilçeleri de kapsamak üzere ayrı ayrı gelir tah-

minlerini ve gider miktarlarını gösteren bir yıllık bütçe hazırlar ve ilgili takvim yılından önceki Ekim ayı sonuna kadar Genel Merkeze gönderirler. Bu bütçe ile aynı süre içinde hazırlanacak Genel Merkez bütçesi en geç ilgili takvim yılından önceki Aralık ayı sonuna kadar Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca incelenerek karara bağlanır. Bütçeler bilanço esasına göre düzenlenir.

Parti Genel Merkezi ve bağlı ilçeleri de kapsamak üzere iller teşkilâtı her bütçe yılını takip eden Nisan ayı sonuna kadar, bir önceki yıla ait uygulama sonuçlarını gösteren kesin hesapları hazırlarlar. İller teşkilâtından gönderilen ve parti Genel Merkezine ait olan kesin hesapları Merkez Karar ve Yönetim Kurulu inceleyerek karara bağlar ve birleştirir.

Parti Merkez teşkilâtının kesin hesapları Büyük kongrede, illerin ve ilçelerin kesin hesapları kendi kongrelerinde tüzüğün ilgili hükümleri çerçevesinde incelenerek karara bağlanır. Kesin hesabın kongrece kabulü ile süresi biten yönetim kurulu ibra edilmiş olur.

KESİN HESABIN İLGİLİ MERCİLERE GÖNDERİLMESİ :

MADDE 71 — : Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesapların tasdiki birer örneği Haziran ayı sonuna kadar parti Genel Başkanlığı ve Anayasa Mahkemesine, bilgi için Cumhuriyet Baş Savcılığına gönderilir.

YÖNETİM KURULLARININ SORUMLULUĞU :

MADDE 72 — : Her yönetim kurulunun başkan ve üyeleri, kendi kurullarının harcamalarından, partinin parasının ve demirbaş eşyaları ile malzemenin muhafazasından ve yerinde kullanılmasından, kanuni sorumlulukları saklı kalmak kaydıyla partiye karşı şahsen ve müteselsilen sorumludurlar. Yönetim Kurullarının başkan üyelerinin üçüncü şahıslarla yaptıkları sözleşme ve giriştikleri yükümlülüklerinden dolayı parti tüzel kişiliği sorumlu tutulamaz. Bu gibi hallerde sorumluluk o hukuki tasarrufu yapan yönetim kurulunun başkan üyelerine aittir.

MUHASEBE VE MALİ İŞLER YÖNETMELİĞİ :

MADDE 73 — : Partinin bütün kademele-
rince, bütçe ve gelir-gider cetvelleri ile kesin hesapların nasıl hazırlanacağı, harcamaların nasıl yapılacağı, muhasebe kayıt ve defterlerinin nasıl tutulacağı, sarf belgelerinin tanzim ve muhafazası, sözleşmelerin nasıl yapılacağı gibi hususlar yönetmelikte gösterilir.

ONUNCU KISIM SEÇİM İŞLERİ

SEÇİMLERE GİRMEK :

MADDE 74 — : Partinin kanunlara göre girmeye hakkı olan seçimlere tamamen veya

kısmen katılmasına veya katılmamasına karar verme yetkisi Merkez Karar ve Yönetim Kuruluna aittir.

MİLLETVEKİLİ ÖN SEÇİMLERİNE GİRECEKLER :

MADDE 75 — : Partiyeye üye olsun veya olmasın, milletvekili ön seçimlerine katılmak için partiyeye müracaat edenlerin Anayasa ve ilgili kanunlar ve partinin tüzük ve programı, temel ilkeleri bakımından durumlarını inceleyerek ön seçimlere katılmalarına izin vermeye veya vermemeye Merkez Karar Kurulu yetkilidir.

MERKEZ ADAYLIĞI :

MADDE 76 — : Siyasi Partiler Kanununun 38 ve 51'nci maddelerinde yer alan yetkiler ile diğer mevzuatta yer alan diğer yetkiler ve görevler Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından yerine getirilir.

MAHALLİ SEÇİMLER :

MADDE 77 — : İl merkezlerinin belediye başkanlığı adayı için partiden aday yoklamalarına, katılmak isteyenlerin yoklamalara katılabilmeleri, parti üyesi olsun veya olmasın Merkez Karar ve Yönetim Kurulunun tasvibine bağlıdır İlçe ve Kasaba belediye başkanlığı için, partiyeye başvuran aday adaylarının yoklamalara katıla-

bilmeleri, partiye üye olsun veya olmasın, bağlı buldukları ilçe yönetim kurulunun mütealâsının üzerine il yönetim kurulunun tasvibine bağlıdır. Merkez Karar ve Yönetim Kurulu, il yönetim kurullarının bu konudaki kararlarını değiştirebilir. Merkez Karar ve Yönetim Kurulunun kararı kesindir.

İl genel meclisi ve belediye meclisi üyeliği için partiye müracaat edenlerin aday adaylığı partiye üye olsun veya olmasın, il yönetim kurullarının tasvibine bağlıdır. Merkez Karar ve Yönetim Kurulu bu kararları değiştirebilir. Bu kurulun kararı kesindir.

Mahalli idare seçimleri de parti adaylarının nasıl seçilecekleri, yoklamaların nasıl yapılacağı, aday listelerinin nasıl tanzim edileceği gibi hususlar, ilgili kanunlardaki hükümlere göre Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca ayrıca yönetmelikle tanzim edilir.

ONBİRİNCİ KISIM

HÜKÜMET KURMA VEYA KATILMA

HÜKÜMET KURMA VE KOALİSYONLARA KATILMA :

MADDE 78 — : Hükümet kurmaya, koalisyonlara katılmaya veya hükümetten yahut koalisyonlardan ayrılmaya karar verme yetkisi Merkez Karar ve Yönetim Kuruluna aittir.

Hükûmetten çekilme veya koalisyonlardan ayrılma kararına rağmen görevini bırakmayanlar partiden ayrılmış sayılırlar. Partili bakanlar, partinin genel politikasına veya temel ilkelerine aykırı harekette bulunamazlar. Genel Başkan ve Merkez Karar ve Yönetim Kurulu, partinin kurduğu veya katıldığı hükûmet ile partinin Merkez Karar ve Yönetim Kurulu ve TBMM grubu arasında anlayış ve işbirliğine dayanan bir çalışma ortamını hazırlamaya gayret etmekle mükelleftir.

MERKEZ KARAR VE YÖNETİM KURULUNDAN KABİNEDE GÖREV ALABİLECEKLER :

MADDE 79 — : Merkez Karar ve Yönetim Kurulundan, parti Genel Başkanı dahil 6 kişi hükûmette görev alabilir. Bu sayı aşıldığı takdirde, Genel Başkanca uygun görülenler kuruldaki görevlerini bırakırlar. Çekilenlerin yerine sırayla yedeklerden alınır. Çekilenler Genel Başkan Yardımcısı veya Genel Sekreter ise Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca yerlerine seçilir.

BAKANLARIN TESBİTİ :

MADDE 80 — : Cumhurbaşkanı, hükûmeti kurma görevini, Anayasa gereğince partinin Genel Başkanına verdiği takdirde Genel Başkan, Merkez Karar ve Yönetim Kurulu ile TBMM parti grubunu toplayarak istişare ettikten sonra bakanları tesbit eder. Parti Genel Başkanı Başbakan olmadığı takdirde ise başkanlık görevi

verilmiş olan parti üyesi, partinin Genel Başkanı ile birlikte yukarıda belirtilen kururlarla istişare de bulunur. Bu istişareler sırasında kabineye gireceklerle ilgili isim tesbiti yapılamaz ve bu yolda karar alınamaz.

RESMİ MERCİLERE BİLGİ VERİLMESİ :

MADDE 81 — : İlçe ve il kongrelerinin toplanacağı gün, saat ve yer ile gündemi, toplantının yapılacağı günden en az 10 gün önce mahalli mülki makama bildirilir. Büyük kongrenin günü, saati, yeri ve gündemi de en az 10 gün önce yetkili makamlara bildirilir.

Parti organlarında görev alanların adları, soyadları, doğum yeri ve tarihleri, meslek ve sanatları, ikâmetgah adresleri ve partideki görevleri, kendilerine görev veren kongre, karar veya toplantıyı takip eden 10 gün içinde, ilgili yönetim kurulu başkanı tarafından o yerin en büyük mülki amirine bildirilir. Merkez Karar ve Yönetim Kurulunda görev alanlar da aynı şekilde İçişleri Bakanlığına, Cumhuriyet Başsavcılığına bildirilir.

TÜZÜK DEĞİŞİKLİĞİ :

MADDE 82 — : Partinin tüzük ve programında değişiklik yapılması, Büyük kongrenin kararına bağlıdır.

YONETMELİKLERİN HAZIRLANMASI :

MADDE 83 — : Siyasi Partiler Kanunu ile parti tüzüğünün gerekli kıldığı yönetmeliklerin hazırlanması ve yürürlüğe konulması Merkez Karar ve Yönetim Kurulunun yetkisi dahilindedir.

TÜZÜKTE HÜKÜM BULUNMAYAN HALLER :

MADDE 84 — : Parti tüzüğünde hüküm bulunmayan hallerde Siyasi Partiler Kanunu, Seçim Kanunu, TBMM İç Tüzüğü ve Dernekler Kanununun ilgili hükümlerine göre hareket edilir.

PARTİNİN KAPANMASI :

MADDE 85 — : Partinin kapanmasına karar verme yetkisi, Siyasi Partiler Kanununun 109 ve 110'ncü maddelerindeki esaslar dahilinde Büyük kongreye aittir. Partinin başka bir parti ile birleşmesine Büyük kongre tarafından karar verilir.

ON ÜÇÜNCÜ KISIM GEÇİCİ HÜKÜMLER

GEÇİCİ MADDE 1 — : İlk Büyük kongre toplanıncaya kadar partinin tüzük ve programında değişiklik yapmaya ve Siyasi Partiler Kanununun 14 ncü maddesinde yazılı diğer konularda karar almaya kurucular kurulu yetkilidir.

GEÇİCİ MADDE 2 — : İl kongreleri ile Büyük kongre yapıp il disiplin kurulları kuruluncaya kadar bu kurulların görevlerini Siyasi Partiler Kanununun geçici 5. maddesine göre teşkil edilen Merkez Disiplin Kurulu yürütür.

GEÇİCİ MADDE 3 — : Merkez Karar ve Yönetim Kurulunun teklifi üzerine partinin kurucular kurulu, ilk teşekkül ettirilecek geçici yönetim kurullarının üye sayılarını, Siyasi Partiler Kanununun 19 ve 20 nci maddelerinde gösterilen sınırlar içinde gerektiğinde il ve ilçelerin özelliklerine göre değiştirebilir.

GEÇİCİ MADDE 4 — : Siyasi Partiler Kanununun geçici 5. maddesinin (b) fıkrası uyarınca yapılacak ilk ilçe kongrelerinin belediye seçimlerinin başlama tarihi ile ilçe ve il kongrelerinin başlama tarihlerini tesbite Partinin kurucular kurulu yetkilidir.

Y Ü R Ü R L Ü K

MADDE 86 — : Bu tüzük hükümleri, partinin tüzel kişilik kazanmasıyla birlikte yürürlüğe girer. Tüzük değişiklikleri kurucular kurulunun kabulüyle birlikte yürürlüğe girer.

DOĞRU YOL PARTİSİ
PROGRAMI

Doğru Yol, Cumhuriyettir.
Doğru Yol, Mili Mücadele'dir.
Doğru Yol, Demokrasi'dir.
Doğru Yol, Milli Misak'tır.
Doğru Yol, Milli Hakimiyet'tir.
Doğru Yol, Milli İrade'dir.
Doğru Yol, Millet Üstünlüğü'dür.
Doğru Yol, Milliyetçiliktir.
Doğru Yol, Milli Birlik'tir.
Doğru Yol, Vatani Sevmek'tir.
Doğru Yol, İman'dır.
Doğru Yol, Mânevi Değerlere İnanç'tır.
Doğru Yol, Lâik Türkiye'dir.
Doğru Yol, İnsan Haklarına Saygı'dır.
Doğru Yol, Sevgi'dir.
Doğru Yol, Atatürk'ü Anlamak'tır.
Doğru Yol, Refah Devleti'dir.
Doğru Yol, Kalkınma'dır.
Doğru Yol, Yapıcılık'tır.
Doğru Yol, İnşa'dır.
Doğru Yol, Sanayileşmek'tir.
Doğru Yol, Tarım Reformu'dur.
Doğru Yol, İmar'dır.
Doğru Yol, Adil Gelir Dağılımı'dır.
Doğru Yol, Sabır'dır.
Doğru Yol, Selâmet'tir.
Doğru Yol, Adalet'tir.
Doğru Yol, Hak Yolu'dur, Millet Yolu'dur.

F İ H R İ S T

<u>Sayfa</u>	<u>Madde</u>	
75	1	Temel görüşler, gaye
76	1,2,3.	Kişinin temel hakları
77	4	Kamu düzeninin korunması
78	5	Millî bütünlüğün korunması
78	6	Hukukun üstünlüğü
78	7	Egemenlik
79	8	Meşruiyet
79	9	Üstün ortak değerler
79	10	Türk Milliyetçiliği
80	11	Lâiklik
80	12	Temel hak ve hürriyetlerin teminatı
81	13	Türkiye Büyük Millet Meclisi
81	14	Cumhurbaşkanı
82	15	Yargı
82	16	Bakanlar Kurulu
83	17	Özerk ve bağımsız kuruluşlar
83	18	Güvenlik hizmetleri
84	19	Mahalli idareler
84	20	Siyasî partiler
85	21	Kamu personeli
86	22	Karma ekonomik anlayışımız
87	23	İktisadî ve malî politikaların gayesi

<u>Sayfa</u>	<u>Madde</u>	
87	24	Sanayî politikaları
89	25	Küçük sanayî
89	26	Tarım
90	27	Esnaf ve Zanaatkarlar
90	28	Enerji politikaları
91	29	Tabii kaynaklar
92	30	Ulaştırma
92	31	Ekonomik istikrar
93	32	Mali politikalar
93	33	Kamu gelirleri
94	34	Kambiyo politikaları
94	35	Yabancı kaynak
95	36	Dış ekonomik işler
96	37	Eğitim
97	38	Yaygın, sürekli eğitim
98	39	Yüksek öğretim
99	40	Eğitimde fırsat eşitliği
100	41	Araştırma, teknoloji
100	42	Millî, manevî değerler
101	42	Sağlık
102	44	Sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması
102	45	Şehirleşme, konut
103	46	Çalışma hayatı
104	47	Sendikal haklar
105	48	Sosyal güvenlik
106	49	Korunmaya muhtaç kişiler
106	50	Çorukların korunması
107	51	Dış politikamızın esasları

DOĞRU YOL PARTİSİ

PROGRAMI

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL GÖRÜŞLER

GAYE :

MADDE 1 — : Doğru Yol Partisi, milli iradeyi üstün irade, nihai karar mercii olarak saymak ve saydırmak;

Milli birlik ve beraberliği, ülke bütünlüğünü; insan haklarına saygılı, milliyetçi, demokratik, sosyal bir hukuk devleti olarak kurulmuş bulunan Türkiye Cumhuriyetini; demokratik rejim ve parlâmenter düzeni korumak ve kollamak;

Hür ve demokratik nizam içinde vatandaşın ve devletin güvenliğini sağlamak;

Milletin haklarının, milli, mânevi ve tarihi değerlerinin savunucusu olmak ve onlara sahip çıkmak;

Kalkınmayı hürriyet içinde, medeniyetçi ve hamleci bir anlayışla sağlamak;

Sosyal adaleti gerçekleştirmek, sosyal güvenliğe bütün vatandaşları kavuşturarak çaresizliği ortadan kaldırmak;

Refahı tabana yaymak ve böylece fukaralığı ve işsizliği sona erdirmek;

Türkiye'yi ezilmeyen, horlanmayan, korkmayan, başı dik, yarınından emin hür insanların yaşadığı bir ülke, Türk Devletini, güçlü, sayılan dostluğu aranan bir büyük devlet yapmak gayelerini gerçekleştirmek;

Hürriyet, adalet, huzur ve refah içinde bir millet; güçlü, büyük bir ülke hedeflerine varmak için millete ve vatana hizmet etmek *Doğru Yol Partisi'nin* kuruluş sebebi ve gayesidir.

KİŞİNİN TEMEL HAKLARI :

MADDE 1 — : İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde ifadesini bulan kişi haklarının ve temel hürriyetlerinin gerçekleşmesi ve korunmasını zaruri görürüz.

MADDE 2 — : Kişinin, insan haysiyetine yaraşır, dokunulmaz, vazgeçilmez, ihlâl edilemez haklarının bulunduğu, bu hakların ve bunları kullanma yetki ve hürriyetinin Devletin kesin teminatında bulunduğu, kişi güvenliğini, hürriyetlerin tamamı veya bir kısmını feda etmeden sağlamanın mümkün ve zaruri olduğu inancındayız.

Kişinin hürriyet ve güvenliğinin gerçek garantisini hür, demokratik nizamın kesintisiz iş-

lemesinde ve milli irade üstünlüğünün her şartta geçerli kalmasında görüyoruz.

MADDE 3 — : Hür ve demokratik Batı ülkeleri insanının hak ve hürriyetlerini korumakta sahip olduğu hukuki garantileri Türk vatandaşları için de sağlamak hedefimizdir.

KAMU DÜZENİNİN KORUNMASI :

MADDE 4 — : Hangi maksat ve vasıta ile yapılmış olursa olsun, anarşi, terör ve bölücülük, kişinin temel haklarını ortadan kaldıran veya kullanılmasını engelleyen bütün eylemleri Devletin ve toplumun güvenliğine yönelmiş, bertaraf edilmesi bütün Devlet organlarının görevi olan faaliyetler sayarız. Her meşru vasıta ile karşısında oluruz.

Anayasal kuruluşlar, bütün Devlet organları, gerçek ve tüzel kişiler toplumun ve Devletin güvenliğini zedeleyici davranışlardan kaçınma durumundadırlar.

Devletin ve Cemiyetin güvenliği, bütünlüğünün muhafazası ve devamlılığının tehlikeden uzak olmasıdır.

Hiçbir yetki ve hürriyetin Devlet ve toplum güvenliği aleyhine kullanılmasına müsamaha edilemeyeceği gibi, Devlet ve toplum güvenliği bahane edilerek, hiçbir hürriyetin ortadan kaldırılması veya sürekli kısıtlanması kabul edilemez.

MİLLİ BÜTÜNLÜĞÜN KORUNMASI :

MADDE 5 — : Irk, din, mezhep, kültür, mahalli gelenek farklılıkları oluşturmaya veya bunları tahrik ederek milli bütünlüğü bozmaya yönelik cereyanlara karşı durmayı; ilim, fikir ve vicdan hürriyeti alanındaki gelişmeler için şart olan müsamahayı baltalayacak taassup ve hurafelerden milletimizi masun tutmayı milli görev sayarız.

Ülkenin bütünlüğü, bölünmezliği münakaşa edilemez. Milletten birliğini zedeleyici, tehdit veya tehlikeye maruz bırakıcı bütün davranışlara karşıyız.

HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ :

MADDE 6 — : Hukuk Devletinin bütün müesseseleri ile tesisi ve korunmasını başlıca görev biliriz.

Kanunun herkes için eşit uygulanmasını sağlamak ve kişilerin ve yöneticilerin hak, yetki ve sorumluluklarının, önceden belirlenmiş aleni ve milli irade kararları ile kabul edilmiş kaedelere tabî olması hukuk devletinin şartıdır.

EGEMENLİK :

MADDE 7 — : Rejimin temel ilkesi, vazgeçilmez, kısmen dahi olsa devredilmez, taviz verilmeyen prensibi «Egemenlik Kayıtsız Şartsız Millettedir.» Anayasa hükmüdür.

Bu hükmü, Atatürk ilkelerinin esası, milletin kendi kaderini tayin hakkı sayarız.

Milli iradenin üstün irade olması, bütün Devlet güç ve yetkilerinin milli iradenin tercihine dayanmaları halinde meşrû olabileceği inancındayız.

Egemenlik hakkı ile ilgili yetkilerin kullanılmasını, milli iradenin önceden müsaadesi ve sürekli denetiminde mümkün görürüz.

MEŞRUIYET :

MADDE 8 — : Anayasa, Cumhuriyet Kanunlarına ülkede yaşayan bütün fertlerin ve bütün Devlet organlarının saygı ve riayetini şart görürüz.

Anayasa dahil kaide koyma yetkisi münhasıran egemenlik hakkının sahibindedir. Koyduğu kaideler aynı usul içinde kaldırmak veya değiştirmek milli iradenin kararına bağlıdır.

ÜSTÜN ORTAK DEĞERLER :

MADDE 9 — : Milli birliğimizin ve bekamızın, sahip olduğumuz milli, tarihi değerlerin, hars ve kültürün, milli ve manevi inanç ve şuurun, dilimiz korunmasına bağlı olduğu inancındayız.

TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ :

MADDE 10 — : Türk Milliyetçiliğini, büyük milletimizin bütünlüğünü ve beraberliğini sağla-

mak, milli ihtiyaç ve menfaatleri her türlü şahıs ve zümre menfaatinin üstünde tutmak, nesiller arasında şuurlu bir tesanüt kurmak, milli, tarihi ve manevi değerlere saygı göstermek ve yeni nesilleri milli tarih şuurunu içinde, milli gerçeklere bağlı olarak yetiştirmek manâsında anlıyoruz.

Milliyetçilik anlayışımız, milli hudutlar içinde birleştirici ve bütünleştiricidir.

LÂİKLİK :

MADDE 11 — : Türkiye Cumhuriyeti lâik bir Devlettir. Lâik Devlet, dine karşı, inançlara karşı Devlet değildir.

Lâik Devlet, idaresinin kaideleri dine dayalı olmayan Devlettir. Kimse sahip olduğu inanç yüzünden, lâik Devlette, kınanamaz. Lâik Devlette inanç yasak edilemeyeceği gibi, kimse de inanç sahibi olmaya zorlanamaz.

Her vatandaşın mensup olduğu din ve inancın icabı olan ibadeti serbestçe icra hakkına sahip olduğu inancındayız.

Lâikliği, fikri ve vicdanı hür bir cemiyet için gerekli bir unsur olarak görürüz.

TEMEL HAK VE HÜRRİYETLERİN TEMİNATI :

MADDE 12 — : Anayasa, kanunlar, hukukun temel prensiplerine fertlerin ve bizzat Devletin, kesiksiz riayeti, hürriyet nizamının vazgeçilmez şartıdır.

Basın hürriyetini, radyo ve televizyonun temel Devlet yapısının savunucusu olmasını ve tarafsız idaresini, fikri ve akademik hürriyetleri, tarafsız mahkemeler ve hakim teminatını, idarenin hukuki murakabesini temel hak ve hürriyetlerin garantisi sayarız.

İKİNCİ BÖLÜM

CUMHURİYETİN TEMEL MÜESSESELERİ

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ :

MADDE 13 — : HÜR GENEL TEK DERECELİ seçimlerle oluşmuş, Millet adına Egemenlik hak ve yetkisini kullanabilen, rejimin en yüce müessesesidir.

TBMM ülkede belli bir oranda taraftara sahip, anayasal düzene aykırı olmayan fikir gruplarının temsiline imkân verici, ancak, istikrarlı hükûmetlerin kurulması ve yaşamasını mümkün kılacak bir yapıya sahip olmalıdır.

Kanun yapabilir, denetleme yapabilir bir organ olarak sürekli işlerliğini sağlayan, engellemeleri aşan, icabında kendisini yenileyebilen kaidelere sahip olmasını gerekli görürüz.

CUMHURBAŞKANI :

MADDE 14 — : Cumhurbaşkanı ülkenin ve milletin bütünlüğünü temsil eden, sahip ol-

duğu büyük manevi prestij sayesinde **anayasal** organlar arasındaki ahengin korunmasını gözeten, partilerüstü, tarafsız, bilgi, hizmet ve tecrübesi ile geniş bir milli güveni haiz, şahsiyeti ile demokratik düzenin üst denge unsuru olarak görüyoruz.

Y A R G I :

MADDE 15 — : Kişi hak ve hürriyetlerinin korunmasını, hukukun üstünlüğünün sağlanmasını, tarafsız, bağımsız ve adil yargı gücünün ucuz ve sür'atli işlemesine bağlı görürüz.

Yargının, tarafsızlığını zedeleyici etkilerden korunabilmesi, özlük haklarının tümünü ihtiva edecek şumulde hakim taminatının sağlanmasına bağlıdır.

Anayasa Mahkemesi kararları ile, Egemenlik hakkının gerçek sahibinin iradesi arasında çelişki olmamasını zaruri görürüz.

Adalet personelinin hayat şartları, bina ve araç durumlarını, kısa sürede güvenilir ve sür'atli adalet tevziine müsait seviyeye getirme kararındayız.

BAKANLAR KURULU :

MADDE 16 — : Bakanlar Kurulu, bütün rejimin en önemli organlarından biridir.

Yürütme yetki ve görevini icra eden bu organın, bu faaliyetinin istikrar ve ahengi gerektir-

diği inancındayız. Yasama ve yargı dışındaki bütün kuruluşların, özelliklerine uygun idari istisnaları olmakla birlikte hepsinin hükmetin emrinde ve ona karşı sorumlu olduğu gerçeğinden hiçbir şartta fedakârlık yapılmaması gereğini savunuruz.

İdari kararların yargı denetimine tabi oluşunu hukuk devletinin gereği sayarız. Ancak, bu denetimin idare yerine karar verme, takdir yetkisini kısıtlama veya idarenin kararlarının geçerliğini şüpheli hale düşürme sonucuna varmasını doğru bulmayız.

OZERK VE BAĞIMSIZ KURULUşLAR :

MADDE 17 — : Özerkliği, kamu hizmetinin daha sür'atli, fikri faaliyetlerin daha tarafsız ve bağımsız yapılabilmesini temin için bazı müesseselerin genel idarenin bir takım kaidelerinin dışında tutulması olarak anlamaktayız. Özerklik veya bağımsızlık hükümranlık şeklinde anlaşılmaz.

Üniversitelerin ilmi bağımsızlığının gerekleri yerine getirilirken, ülkenin mali gücü, insan gücü kaynakları ve istihdam politikaları bertaraf edilemez.

GÜVENLİK HİZMETLERİ :

MADDE 18 — : Ülkenin iç düzeninin korunması, asayiş ve huzurun sağlanması, anarşi, terör ve bölücülük teşebbüsleri ile sürekli ve

tesirli mücadelenin sürdürülerek bunların tehdit olmaktan çıkarılması güvenlik kuvvetlerinin görevidir.

Güvenlik kuvvetlerinin, kadro, teçhizat ve malzeme bakımından yeteri kadar güçlendirilmesinin öncelikle gerçekleştirilmesi zaruretine kaniiz.

Türk Silâhlı Kuvvetleri'nin, vatan savunmasının, ülkenin stratejik konumu dikkate alınarak, gerektirdiği seviyede teçhizi için iç ve dış bütün imkânların harekete geçirilmesini zarurî görürüz.

MAHALLİ İDARELER :

MADDE 19 — : Mahalli idarelerin mali imkânlarının hizmetleri yeterli düzeyde gerçekleştirecek, kendi gelirleri olarak sağlanması esastır. Belirli zaruri kamu hizmetlerinin sağlanamamasında gerektiğinde genel bütçeden yardım yapılmalıdır.

Mahalli idarelerin merkezi idare ile münasebetleri, denetlenmeleri demokratik vasıflarını zedelemeyecek, ancak, kamu vesayetini tesirli kılabacak kaidelere bağlanmalıdır.

SIYASİ PARTİLER :

MADDE 20 — : Siyasi teşkilatlanma hürriyeti demokratik rejimin başta gelen göstergesidir. Siyasi partilerin memleketin idaresi hakkın-

da farklı fikir ve metotlara sahip olmaları ve bunları savunmalarını tabii buluruz. Ancak, siyasi mücadelenin rejimi tahrip etmeden ve Devleti tehlikeye düşürmeden yapılmasını da zaruri görürüz.

Rejimin gayrimeşrû saymadığı bütün fikirler siyasi teşkilâtlanma imkânı bulabilmelidir.

Siyasi partilerin iç idarelerinde demokrasi usûl ve teamüllerin tatbik edilmesini milli iradenin serbestçe tecellisi bakımından gerekli görürüz.

KAMU PERSONELİ :

MADDE 21 — : Kamu hizmetinde çalışanlarla ilgili Devlet politikası, hizmetin vatandaşa kolay, seviyeli, yerinde ve yeterince ulaştırılması esasına göre tesbit edilmelidir.

Kamu personelinin çalıştırılmasında güçlük çekilen bölge ve hizmetlerde görevi cazip kılıcı imkânlar sağlayarak eksiklikler giderilmeli, mecburi hizmet en son ve zaruri halde mahdut bir uygulama olarak tutulmalıdır.

Ehliyet, kıdem ve sorumluluk personel rejiminin esasını teşkil etmeli, yüksek vasıflı teknisyen ve idarecilerin gerektiğinde Devlet kadrolarına alınmasını veya orada tutulmasını mümkün kılan elâstikiyete sahip olmalıdır.

Kamu personeline yıllık fiyat artışlarını dikkate alan, kıdem ve üstlenilen görevin sorumluluğuna göre bir ücret rejimini gerekli görürüz.

Kamu hizmetinde çalışanların statülerinin Devlet tasarrufları ile değiştirilmelerinde müktesep hakların korunması öncelikle gözetilmelidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM EKONOMİK DÜZEN

KARMA EKONOMİK ANLAYIŞIMIZ :

MADDE 22 — : Ekonomik düzen hürriyetçi demokratik rejimin güçlenmesi, kişinin hürriyet içinde refaha kavuşması gayesini gerçekleştirmelidir.

Mülkiyet, miras, hür teşebbüs kurma, dilediği işi seçme haklarının kişinin vazgeçilmez temel haklarından olduğuna inanırız.

Ekonomik hayatta Devletin gerektiğinde üretici, genelde düzenleyici, destekleyici ve caydırıcı tesirli bir role sahip olması gereğine inanırız.

Serbest piyasa ve rekabet nizamını gerçekleştirmek ve ekonomiyi bu düzende geliştirmek kararındayız.

Kalkınmanın plâna bağlanarak gerçekleştirilmesini gerekli görürüz.

Plânlamanın gayesi, Devletin bütün ekonomik faaliyetleri merkezi bir plâna bağlamak değildir.

Kalkınma plânları, kamu için emredici olacaktır. Hür teşebbüs düzeni için orta ve uzun

vadeli hedef ve politikaları belirleyerek yol gösterici, yönlendirici, özendirici veya caydırıcı olacaktır. Serbest piyasa nizamını engellemeyecek, istikrar içinde gelişmesini sağlayacaktır.

İKTİSADİ VE MALİ POLİTİKALARIN GAYESİ :

MADDE 23 — : İktisadi ve mali politikaların gayesi :

Kaynakları en rasyonel şekilde kalkınmanın emrine verme,

Hızlı kalkınma,

Sürekli ve dengeli büyüme,

İşsizliği asgari düzeye indirme,

Refahı tabana yayma,

Sosyal güvenlik imkânlarını arttırmak,

Güçlü ve müreffeh Türkiye idealine varmaktır.

SANAYİ POLİTİKALARI :

MADDE 24 — : Sanayide gelişme için aşağıdaki ilkelere uyulmasını zaruri görürüz :

Rekabet gücü olan sanayi : Kapasitesi, teknolojisi, ürününün vasfı, standardı ve maliyeti benzer mamullerle iç ve dış pazarlarda boy ölçüşebilecek sanayidir. Yeni kurulacak sanayi bu şartlara uygun kurulmalı, mevcutlar ise bu şartlara uydurulmalıdır.

Öncelikle yerli ham madde ve işgücünü birlikte veya ayrı ayrı değerlendirmeye elverişli sanayi kurulmalıdır.

Yüksek istihdam imkânı veren işgücü yoğun sanayi öncelikle kurulmalıdır. Sanayileşme ile istihdam problemine müessir çözüm getirilebileceği inancındayız. Ancak, işgücü yoğun sanayii teknolojik gerekleri ve gelişmeleri terketmeden gerçekleştirmek zaruridir.

Yeni ihrac imkânı veren sanayi kurulmalıdır.

Modern ilim, teknoloji ve idareyi Türkiye'ye getirecek vasıfta sanayi kurulmalıdır. Kurulu sanayi gelişmeleri takip edebilecek ve kendini bunlara uyduracak bir yapıya kavuşturulmalıdır.

Özel himayelere, sun'i desteklere muhtaç olmayan, yaşama gücü olan bir sanayi kurulmalıdır.

Sanayileşmenin sür'atle gerçekleşmesi için siyasi istikrarı, ekonomik ve mali politikalarda kararlılık ve devamlılığı zaruri görürüz.

Sanayileşmenin yukarda belirtilen şartlara uygun gerçekleşebilmesi için, kalkınma plânları kuruluş safhasından itibaren, yönlendirici ve özendirici mekanizmaları derpiş etmelidir.

Sanayiin ülke sathında dengeli dağılımı ekonomik ve sosyal icaplar dikkate alınarak gerçekleştirilmelidir.

KÜÇÜK SANAYİ :

MADDE 25 — : Küçük sanayinin gelişmesinin desteklenmesine önem veririz.

Küçük sanayi, lüzumlu teknik bilgi, pazarlama organizasyonu, kredi ve benzeri yardımlar sağlanarak desteklenmelidir.

Her boyda sanayinin günden güne daha gelişmiş alt yapıya ihtiyacı olmaktadır. Bu ihtiyacın sanayi siteleri ve sanayi bölgeleri tesisi ile karşılanmasını Devletin öncelikle ifa etmesi gerekli görevlerinden biri sayarız.

TARIM :

MADDE 26 — : Tarım politikalarının gayesi :

Toprak-insan ilişkilerini, kişinin dilediği işi seçme hürriyeti, azami verim ve istihdam meselelerini dikkate alarak düzenlemek,

Modern teknoloji ve girdilerle verimliliği arttırmak,

Toprak islahı, korunması ve sulama imkânlarını genişletmek,

Tarıma dayalı sanayii yaygınlaştırmak,

Köye ve köylüye bu politikalar vasıtası ile refahı ve medeniyet nimetlerini götürmektir.

Çiftçinin topraklandırılmasını zaruri görürüz. Ancak, bunun dar manâda toprak dağıtımı

şeklinde değil, zirai kalkınmayı sağlayacak bir büyük programın parçası olarak görürüz.

ESNAF VE ZANAATKÂRLAR :

MADDE 27 — : Esnaf ve zanaatkârın sermaye, kredi, ham madde imtiyaçlarını karşılayabilmek, mamûllerini değerlendirmek için, teşkilâtlanmalarını teşvik etmek, Devletin teknik ve mali imkânları ile kendilerine destek olmak gerektiğine kaniiz.

Gerek sanayinin desteklenmesi, gerekse istihdam probleminin hallinde küçük işyeri sahiplerinin önemli rolleri olduğuna inanırız.

ENERJİ POLİTİKALARI :

MADDE 28 — : Enerji konusunu, sanayileşme, medenileşme ve kalkınmanın temel unsurlarının başında görmekteyiz. Enerji kıtlığı beraberinde geri kalmışlığı ve fakirliği getirdiğinden, konuya doktriner katılıklardan uzak bir görüşle bakarız.

Hedefimiz, öncelikle milli kaynaklara dayalı, ucuz, kalkınma ihtiyaçlarına zamanında ve yeterince cevap veren enerji üretimidir.

Sahip olduğumuz hidrolik ve termik kaynakların sür'atle değerlendirilmesine öncelik verilmelidir. Ancak, öz kaynaklarımızdan yeterli enerjiyi üretene kadar; enerji ithaline veya petrole dayalı enerji üretimine devamı kaçınılmaz görürüz.

Türk vatandaşının fert başına enerji tüketiminde gelişmiş ülkeler seviyesine biran önce varması için gerekli bütün gayretin sarfedilmesine taraftarız.

Jeotermal ve tabii gaz, biogaz gibi yerli enerji kaynaklarının sür'atle geliştirilmesi, nükleer enerji üretiminin ülkemiz için zaruri olduğu inancını taşıyız.

Doğu Anadolu kalkınma projesini ve benzerlerini, sadece enerji meselesi değil, büyük bir istihdam imkânı, refahı sadece o bölgeye götürmek değil, bütün ülkenin dengeli kalkınması için hayati sayarız.

Bu ve benzeri projelerin özel yürütme modelleri ile gerçekleştirilmeleri, iç finansmanı için bir özel kalkınma fonu teşkilini gerekli görürüz.

TABİİ KAYNAKLAR :

MADDE 29 — : Madenlerimizin değerlendirilmesinden; aramadan işletmeye kadar, bütün faaliyetlerde büyük istihdam imkânı vermesini, sanayiimizin gelişmesine destek olmasını, sahip olduğu ihracat potansiyeli ile döviz dengemize önemli katkılar bekleriz.

Devletin hüküm ve tasarrufunda olan yeraltı kaynaklarının, kamu veya özel sektör tarafından ayrı ayrı veya birlikte aranması veya işletilmesini uygun görürüz.

Devlete ait olan arama ve işletme hakkının gerçek ve tüzel kişilere devrinde, kamu veya

özel teşebbüs için katı sınırlar düşünülmemesine taraftarız.

Özel ve kamu kaynaklarının yeterli bulunmaması halinde veya yeni teknoloji ve önemli dış pazar imkânı getirmesi şartı ile belli sahalarda yabancı sermayeden istifade edilmesinde sakınca görmeyiz.

Maden rezervlerinin aranması ve tesbitinde başta petrol olmak üzere enerji hammaddelerine öncelik verilmesini gerekli görürüz.

ULAŞTIRMA :

MADDE 30 — : Ulaştırma politikamız, Türkiye'nin her yerine her mevsimde ulaşabilme, en ekonomik ulaştırma sistem ve imkânlarını öncelikle destekleme, sosyal ve ekonomik gelişmeyi hızlandırıcı demiryolu, karayolu ve denizyolu bağlantılarını üretim ve tüketim bölgelerinin ihtiyaçlarını da dikkate alarak sağlamaktır. Ulaştırma sektöründen önemli miktarda döviz geliri sağlamayı mümkün görürüz.

Ekonomik gelişmenin icaplarını dikkate alan bir haberleşme sistemi uydulardan yararlanma imkânı da dahil sür'atle yaygınlaştırılmalıdır.

EKONOMİK İSTİKRAR :

MADDE 31 — : Enflasyonla sürekli mücadele istikrar politikalarımızın ana unsurlarından birini teşkil eder. Ancak, enflasyonla mücadele

kalkınmadan vazgeçmeden, orta ve dar gelirli-
lere bu mücadelenin yükünü adaletsiz bir şekil-
de yüklemeyen yapılmalıdır.

Fiyat istikrarının fevkalâde icaplar dışında,
idari müdahalelerle değil, ekonomik tedbirlerle
sağlanmasını gerekli görürüz.

MALİ POLİTİKA :

MADDE 32 — : Mali idarenin, ekonomik
gelişme ve gelir dağılımında denge sağlama ba-
kımından, istikrarına büyük önem veririz.

Mali politikamızın esasını, milli tasarrufların
arttırılması, kamu hizmetlerinin ve devletin diğer
sosyal görevlerinin ifası için gereken mali im-
kânları temin etmek, ekonominin istikrardan
uzaklaştığı anlarda bütçe giderleri ve vergi ge-
lirlerini buhranın aşılmasında birer vasıta ola-
rak kullanmak, milli borç, para ve kredi politi-
kaları yolu ile ekonominin gelişmesi ve istikra-
rın korunmasına müsait para arzını sağlamak,
mali teşviklerle yatırımları ve tasarrufları yön-
lendirmek, teşkil eder.

KAMU GELİRLERİ :

MADDE 33 — : Vergiyi, kamu hizmetlerini,
devletin iktisadi ve sosyal görevlerini ifa için lü-
zumlu bir kaynak ve ekonomik ve mali politika-
ların uygulamasında kullandığı müessir bir araç
olarak görürüz.

Uygulanan vergi politikasının, vatandaşın kazancına ve gelirin serbestçe tasarruf etme yetkisini baltalayan, yeni teşebbüslerden vazgeçiren, sermaye birikimini önleyen veya cezalandıran sonuçlar doğurmaması gerekir.

Vergi ödeme iktidarı olan her vatandaşın mali gücü ile mütenasip olarak, adil ve genel esaslar dairesinde vergiye tabi tutulması lüzumuna ve ancak bu surette vergi adaletinin gerçekleşebileceğine inanıyoruz.

KAMBIYO POLİTİKALARI :

MADDE 34 — : Kambiyo mevzuatımız, dış ekonomik ilişkilerimizin bugünkü ihtiyaçlarına uygun değildir, eskimiştir, dağıktır, güçleştirici ve lüzumunu kaybetmiş hükümler ihtiva eder.

Dış ticaret ve döviz kazandırıcı diğer muamelelerin ve dövizle ilgili işlemleri basitleştirici, kolaylaştırıcı uygulamaların öncelikle getirilmesini, serbest kambiyo rejimine tedricen geçişe elverişli bir sistemi, dış ekonomik münasebetlerimizin gelişmesi için zaruri sayarız.

YABANCI KAYNAK :

MADDE 35 — : Dış kaynağı hedef alınan kalkınma hızını ve ekonominin dışardan temini gerekli zaruri ihtiyaçlarını karşılamaya yeterli miktar ve zamanda, en uygun şekilde ve şartlarda elde etmek hedefimizdir.

Öncelikle milli ekonominin azami dış kaynak sağlayacak tarzda idare edilmesi gereklidir. Bu maksatla, ihracat, turizm, navlun gelirleri, işçi dövizleri, transit hizmetleri ve serbest bölge uygulamalarının sağlayacağı gelirler, dış ülkelerde Türk müteşebbislerinin aldıkları taahhüt işlerinin gelirlerinin arttırılması için, teşvik ve destek tedbirlerinin ihtiyaçlara uygun tarzda getirilmesi ve sür'atle asgari formalite ile uygulanmasını zaruri görürüz.

Yabancı sermaye ve dış kredi girişlerinin desteklenmesi ve kolaylaştırılmasını sadece döviz açığının karşılanması için değil, dış ekonomik ilişkilerimizin de geliştirilmesi bakımından gerekli sayarız.

DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER :

MADDE 36 — : Avrupa Ekonomik Topluluğu ile işbirliğini kalkınma hedeflerimizin gerçekleşmesinde bir itici faktör, sanayi ve tarım üretiminde rasyonelleşme vasıtası, Türkiye'nin dünya ticareti içinde artan bir oranda yer alma kararı olarak anlamaktayız. Ortak Pazara tam üyeliğimizin biran önce gerçekleşmesinin ülkenin menfaatine olduğu inancındayız.

Orta Doğu ve İslâm ülkeleri ile ekonomik münasebetlerimizin geliştirilmesine özel önem verilmesine taraftarız.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL POLİTİKALAR

EGİTİM :

MADDE 37 — : Eğitimi Türkiye'nin bir numaralı meselesi olarak görüyoruz.

İnancımıza göre eğitim, hür, kişiliğine sahip, doğru düşünen, sıhhatli kararlar veren, ekonomik faaliyetlere katılabilmesi için gerekli asgari bilgi veya mahareti edinmiş vatandaşı yetiştirme meselesidir. Beyinleri yıkamak değil, onları zenginleştirmek, insan vekarına sahip fertler yetiştirme meselesidir.

Milli eğitim meselesinin ele alınışı ve çözümünde, aşağıdaki prensiplere uymayı gerekli görürüz :

Eğitimde tek taraflı telkin ve saplantılara imkân vermeyen bir sistem uygulanmalıdır. Hür demokratik Cumhuriyetin insanı, komünizmi de, faşizmi de tanıyan, demokratik hürriyetlerle mukayesesini yapabilen ve neticede kararını verebilecek fikri seviyeye sahip olmalıdır. Bunun için vatandaşa hürriyetin ne olduğunu, demokrasinin ne olduğunu, Cumhuriyetin ne olduğunu iyi öğretmeyi zaruri görürüz. Millet şuuru ve müşterek milli ideal eğitim yolu ile her vatandaşa intikal ettirilmelidir.

Eğitim, sebeplerden neticeye gitmeyi bilen, muhakeme kabiliyeti gelişmiş, düşünen ve ona göre tercih yapabilen insanı yetiştirmelidir.

Vatandaşlık ve demokrasi eğitimi, milli eğitimin gayelerinden biri olmalıdır. Hürriyetçi demokratik Cumhuriyet toplumu fertlerinin haklarının nelerden ibaret olduğunu, nasıl kazanıldığını, nasıl korunacağını, Devletin nasıl idare edildiğini, niçin öyle idare edildiğini, cemiyete hakim kaidelerin nasıl konduğunu, üstün iradenin ne olduğunu, vatandaş ve o'nun iradesinin mânâsını ve hukukun üstünlüğünün ne olduğunu bilmeli, bunlara sahiplik şuuruna da erişmelidir.

Memleketin kalkınmasında insan gücü ihtiyaçlarına cevap veren bir eğitim sistemini şart sayarız. Sadece nazari bilgiler sonucu elde edilen diploma ile eğitimin gayesine varmasını mümkün görmüyoruz. Bütün seviyelerde, müstakil olabilme imkânı veren, kişiyi iş sahibi yapan bir meslek, san'at veya maharet kazandıran bir eğitim sistemi uygulanmasını zaruri görürüz. Buna üretici, eğitici eğitim diyoruz.

İfade etmiş olduğumuz prensiplere dayalı, milliyetçi, lâik, hürriyetçi, medeniyetçi ve ilerici fikirlerin eğitim yolu ile Türk vatandaşına intikal ettirilmesini Devletin görevi sayarız. Bu vasıfları haiz eğitime Milli Eğitim diyoruz. Millete ve ülkeye yararlı eğitimden bunu anlıyoruz.

YAYGIN, SÜREKLİ EĞİTİM :

MADDE 38 — : Eğitimi; milletin tümünün tabii hakkı görürüz. Herkese kabiliyetini geliştirme imkânlarının sağlanması, eğitim sisteminin hedeflerinden biridir.

Öncelikle, temel eğitimin, mecburi eğitimin bütün vatandaşlara ulaştırılabilmesi için okulsuz köy bırakmamayı zaruri görürüz.

Eğitim ve öğretim okuldan sonraki safhada da devam etmelidir. Halk eğitimine özel önem veririz. Halk eğitimi çalışmalarının milliyetçi bir anlayışla, köy kalkınmamızı sağlamaya yardımcı olacak bir istikamette geliştirilmesini zaruri görürüz. Okulla onun dışında kalan diğer kültür ve eğitim müesseselerinin birbirini tamamlayacak şekilde faaliyet göstermeleri gerektiğine inanırız.

YÜKSEK ÖĞRETİM :

MADDE 39 — : Üniversitelerimizin memleket gerçeklerine ve ihtiyaçlarına uygun bir eğitim programına sahip olmasını, araştırmacı ve uygulayıcı vasıfta gençler yetiştirmesini zaruri buluruz. İlimin hürriyet ortamında gelişebileceği, hür düşüncenin ise yaratıcılığın kaynağı olduğu gerçeğini dikkate alarak, üniversitelerin ilmi çalışma ve araştırmalarını serbestçe yapabilmeleri için bilimsel özerkliğe sahip olmaları gerektiğine kaniiz. Özerkliğin belirttiğimiz maksat dışında, Devlete karşı bağımsız veya onun denetimine tabi olmama şeklinde anlamayız. Üniversitede çeşitli sistem ve fikirlerin tanıtılması ve tartışılması tabiidir. Ancak, hür demokratik nizamı tanımayan fikirlerin, diğerleri üzerine baskı kurması veya tek taraflı bir hürriyet anlayışı ile gençlere telkinini, bilimsel özerklik, ilim

hürriyeti ve milli üniversite kavramı ile bağdaşır görmeyiz.

Üniversitelerimizin, özellikle insan gücü açığı olan alanlarda, kapasitelerinin artırılması ve yeni kuruluşlarca takviyesini gerekli görürüz. Ancak, yüksek tahsil yapmak isteyen gençlerin meydana getirdiği büyük birikimi önlemek için, mevcut müesseselerin gece öğretimi, çift tedrisat ve benzeri uygulamalarla kapasitelerinin yükseltilmesini mümkün ve zaruri görürüz.

EĞİTİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ :

MADDE 40 — : Eğitim, herkes için daha iyi yetişme, fikri ve bedeni gücünü değerlendirme vasıtasıdır. Bu vasıtaya bütün vatandaşların, buldukları şartlar ve mali imkânları ne olursa olsun, sahip olmalarını sağlamak Devletin görevidir. Bu görevi, vatandaşın haiz olduğu kabiliyete göre en yüksek eğitim kademelerini kendisine açık tutmak olarak anlıyoruz.

Devlet ve mahalli idarelerce burslar ve krediler sağlanmasını ve bunun eğitimin her kademesini kapsayacak bir şumule ulaştırılmasını, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamaya yönelik faaliyette bulunan vakıf ve benzeri kuruluşların desteklenmesini, eğitim kuruluşları ile ilgili yatırımların bu önemli prensibi gerçekleştirmeye yarayacak şekilde yönlendirilmesini uygun buluruz.

ARAŞTIRMA, TEKNOLOJİ :

MADDE 41 — : Gelişen teknolojiyi yakından takip etmeyi yeterli görmeyiz. Ülkemiz bu gelişmelerin içinde olmalıdır. Teknoloji transferi için imkânlar esirgenmemeli, ancak, teknoloji üretimini destekleyici, araştırma elemanı yetiştirmek için bir özel programın uygulanmasını gerekli görürüz.

MİLLİ, MANEVİ DEĞERLER :

MADDE 42 — : Aynı milli ve manevi değerlere bağlılık, ortak bir kültürü paylaşmanın, topluluğu millet yaptığı inancındayız.

Ecdadımızın bize bıraktığı eserlere sahip çıkmak onları sadece muhafaza etmek değil, zenginleştirerek devam ettirmeyi vazife sayarız.

Ortak inanışlarımıza bunların sembolü olan eser ve geleneklere, tarihi mirasa, san'at, edebiyet ve folklore, Devletin özel ilgi göstermesini, destek olmasını milli birliğimiz için önemli bir görev sayarız.

Sahip bulunduğumuz tarihî hazineler ve kültür mirasının, turizmin geliştirilmesinde ve Türk gerçeğinin dünyaya tanıtılmasındaki değeri müdrik olarak, bakım, onarım ve muhafazası sağlanmalıdır.

S A Ğ L I K :

MADDE 43 — : Halkın sağlığını korumak başta gelen kamu hizmetlerinden biridir. Devlet bu görevini öncelikle koruyucu şekilde yapmalıdır. Köy, kasaba ve şehirlerimizde çevre sağlığı şartlarının sağlanması, vatandaşın sağlılığını tehdit eden her türlü fizikî, kimyevî ve biyolojik kirlilik ve tehlikelere karşı tedbir alınması, gelişmekte olan nesillerin ruh ve beden yapısına zarar verici tesirlerin önlenmesi, vatandaşa gerekli asgari sağlık eğitiminin verilmesini ve bu anlayışla koruyucu hekimlik uygulamasının programlanmasını Devletin öncelikle ifa edeceği görevlerden biri sayarız.

Veren, Frengi, Cüz zam mücadeleleri ve tedavisi, ruh hastalıkları gibi sosyal hastalıkların tedavisi Devlet tarafından kamu hizmeti şartlarında yürütülmelidir. Tedavi kuruluşları imkânlarından azami istifade şartları mutlaka sağlanmalıdır. Hekimsiz hastane, sağlık ocağı, aletsiz teçhizatsız, ilâçsız hekim gibi çarpıklıklara sür'atle son verilerek mevcut sağlık personeli ve kuruluşlarından vatandaşın gereği gibi istifade imkânı sağlanmalıdır.

Hekimlerin modern tababet standartlarına sahip olmalarını temin ve kontrol, çalışma alanları ve bölgelerinin şartlarına göre ücretlerini düzenleme, hekimlerin ihtiyaca göre yurt sathına yayılmalarının kabil olduğu ölçüde zora başvurmadan sağlamak, sağlık politikamızın hedefidir.

SAGLIK HİZMETLERİNİN YAYGINLAŞTIRILMASI :

MADDE 44 — : Hedef bütün vatandaşların koruyucu hekimlik hizmetlerinden yararlanması ve hastalıklarını tedavi imkânı bulabilmesidir. Bu maksatla Devlet, tıbbî ve cerrahî bakım ve tedavi kurumlarını bölge tesisleri halinde halkın ayağına götürmek, yoksul veya az gelirlili vatandaşların her türlü bakım ve tedavi masraflarını genel sağlık sigortası fonlarına yapacağı desteklerle karşılamak durumundadır.

Koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetlerinin vatandaşa güven verici, zamanında ve hırpalamadan götürülmesini bir zaruret sayarız.

Bütün vatandaşların genel ve mecburi sağlık sigortası kapsamına alınmasını, yoksulların sigorta primlerinin Devlet tarafından karşılanmasını, kamu ve özel bütün sağlık kuruluşlarında sigortalı hastanın bakımının mümkün olmasını, hastaya hekimini seçmek imkânının sağlanmasını zaruri görürüz.

Yardımcı sağlık personelinin yetiştirilmelelerini, bilgi ve maharetlerini arttırıcı imkânların kendilerine sağlanmasını gerekli görürüz.

ŞEHİRLEŞME, KONUT :

MADDE 45 — : Sür'atli kalkınmayı hedef aldığımız ve bunun gereği olarak sanayinin gelişmesini desteklediğimize göre, büyük nüfus hareketleri ve hızlı şehirleşmeyi kaçınılmaz gö-

rürüz. Hızlı şehirleşmenin ortaya çıkardığı alt-yapı yetersizliği, çevre kirlenmesi, mesken darlığı ve benzeri meselelerin Devlet tarafından, özel ilgi ve programlarla sür'atle halline gidilmesini zaruri görürüz.

Herkesin bir meskene sahip olması hedefimizdir. Gecekondu problemini sosyal mesken ve mevcutlardan, ıslahı mümkün olanların, belli bir plân içinde ıslahı yolu ile çözümü, konut meselesinde Devletin emrivakileri düzenleme yerine önceden tedbir almasını, bu maksatla, şehir gelişme alanlarında alt yapısı hazırlanmış, önceden plânlanmış arsaların alt gelir gruplarındaki vatandaşlardan ev yapacaklara, belli vasıflara uygun inşaat yapmaları şartı ile kredili olarak verilmesini, böylelikle yeni gecekondu yapılmasının önlenmesi ve mevcutların ıslahında bu yoldan da faydalanılmasını uygun buluruz.

Yapı tasarrufu mevduat hesaplarına vergi ve benzeri kolaylıklar sağlayarak teşvik edilmelerini faydalı buluruz. Konut meselesinin halinde, Devletin özellikle mahrumiyet bölgelerinde sosyal konut ve lojman inşaatına önem vermesini lüzumlu buluruz. Genel olarak, düşük gelir gruplarının bir meskene sahip olabilmeleri için, ucuz arsa, ucuz kredi, ucuz inşaat malzemesi ve standart plânlarla kendilerine yardım etmeyi zaruri sayarız.

ÇALIŞMA HAYATI :

MADDE 46 — : Ekonomik gelişme ve kalkınma ve bununla birlikte gelişen şehirleşme, iş

ve işçi meselelerini çalışma şartları ve güvenliğinin düzenlenmesi ve teminat altına alınmasını gerekli kılmaktadır.

Türk işçisinin ve çalışma hayatının meselelerinin halledilmesini sosyal refah devletine ulaşmanın şartı sayarız.

İşsizliği en büyük adaletsizlik addederiz. Tam istihdama ulaşmak hedefimizdir. Buna ulaşacak yegâne rasyonel yol ise kalkınma ve ekonomik büyümedir. Çalışanların refah ve güvenliğinin sağlanması, Türk işçisinin kalkınmadan kendisine düşen adil payı, emeğinin ve alın terinin karşılığını alması, çalışanların yarınlарının garanti altına alınması, işçinin çalışmadığı veya iş bulamadığı zaman çaresizliğe terk edilmemesi, ücret-verimlilik arasındaki münasebetin iyi belirlenmesi, iş güvenliği ve iş barışı tedbirlerinin geliştirilmesi, işçi emeklilerinin imkânlarının değişen hayat şartlarına göre ayarlanması, işçi tasarruflarının değerlendirilmesi ve işçinin bizzat iş sahibi olma gayretlerinin desteklenmesi, çalışma hayatının düzenlenmesinde ta-hakkukuna çalışacağımız hedeflerimizdir.

SENDİKAL HAKLAR :

MADDE 47 — : Mesleki dayanışma, mensuplarının ortak menfaatlerini koruma, çalışma şartlarının iyileştirilmesi, milli gelir ve kalkınma şartlarına uygun ücretin teşekkülü gibi çalışma hayatının düzenlenmesi ve işbarışının sağlanmasında sendikal faaliyetleri faydalı ve zaruri görürüz.

Hür sendikacılığı, demokratik düzenin ayrılmaz bir parçası sayarız. Sendikal faaliyetlerin siyasi maksatlara alet edilmesi ve haksız bir baskı aracı olarak kullanılmasına karşıyız. Sendika-İşçi, Sendika-İşyeri ve işveren münasebetlerinin kişi hürriyetlerini bertaraf etmeyecek, ülke ekonomisi ve gelişmesinin zaruretlerini, sendikal hakların kullanma imkânını kısıtlamadan, dikkate alacak tarzda düzenlenmesi zarureti inandırır. Grev ve lokavt haklarının bu anlayış içinde ve dikkatle uygulanmasını gerekli görürüz.

Çalışma şartlarının düzenlenmesi ve hak edilen ücretin alınabilmesi için toplu pazarlık ve sözleşme mekanizmalarının serbetçe işlemesine taraftarız. Toplu sözleşmelerle belirlenecek ücret seviyelerinin yurt çapında benzer işkolları, kamu ve özel kesim için dengeli olmasını sağlayacak tedbirlerin Devlet tarafından alınmasını sosyal devlet olmanın gereği sayarız.

İşçi-İşveren münasebetlerinin zıtlaşma yolu ile değil, mevcut işyerinin mevcudiyeti ve üretimin devamı, ortak menfaat gerçeği dikkate alınarak barış ve anlayışla düzenlenmesini doğru buluruz.

SOSYAL GÜVENLİK :

MADDE 48 — : Her Türk vatandaşını yarınından emin halde huzur ve emniyet içinde yaşatmak gayemizdir. Sosyal güvenliği, kişinin yarın korkusundan kurtulmasının şartı sayıyoruz. Hasta olunca perişan olmaktan, yaşlılıkta veya

iş kazası, benzeri herhangi bir sebeple çalışamaz hale gelince başkasına muhtaç olmaktan koruyan bir teminat olarak herkesin sosyal güvenliğe kavuşmasını, sosyal politikamızın başlıca hedeflerinden biri saymaktayız.

Çalışanlara, hangi sektörde olursa olsun, öncelikle sosyal güvenlik imkânını götürmeyi ve tedricen bu imkândan bütün vatandaşların istifadesini sağlamayı zaruri sayarız.

Sosyal güvenlik kuruluşlarını, işleyiş ve uygulamalarını ahenkleştirmeyi gerekli görmekteyiz.

KORUNMAYA MUHTAÇ KİŞİLER :

MADDE 49 — : Yaşlı, kimsesiz ve muhtaçların hayatlarının idamesini sağlamayı cemiyetin görevi sayarız. Yaşlı ve muhtaçların, asgari yaşama şartını sağlayacak bir gelire kavuşturulması şarttır. 65 yaşını geçmiş muhtaçlar hakkında mevcut uygulamayı, daha kolay işler hale getirerek yaygınlaştırmayı ve yaşlılara sağlanan imkanı ekonominin gelişmesine mütenasip olarak arttırmayı gerekli görürüz.

65 yaşını geçen muhtaçlara yapılan bu uygulamayı zamanla yaşlılık sigortasına dönüştürmeyi uygun buluruz.

ÇOCUKLARIN KORUNMASI

MADDE 50 — : Sahipsiz, kimsesiz korunmaya muhtaç çocuklar ile, özel eğitimi ve bakı-

mı gerekli çocukların himayesinde Devletin özel bir sorumluluk taşıdığı inancındayız. Devlet ve Mahalli İdarelerin bu çocukların barınmaları, bakılmaları ve yetiştirilmeleri için imkânlarını zorlayarak gerekli kuruluşlarını yeterli hale getirmelerini zaruri görürüz.

Çalışan ana ve babaların küçük çocukları için yuva ve kreşler, kuruluşlar tarafından Devletin nezaretinde ve lûzumunda katkısıyla yeterince sağlanmalıdır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

DIŞ POLİTİKA

DIŞ POLİTİKAMIZIN ESASLARI :

MADDE 51 — : Dış politikamız, ülkenin güvenliğini sürekli sağlama, barış içinde yaşama ve dünya barışına katkıda bulunma, Birleşmiş Milletler Anayasasının genel prensiplerine uygun olarak dış ilişkileri geliştirme, ikili ilişkilerde hak ve muamele eşitliği ve menfaat dengesinin sağlanması, ekonomik ve sosyal münasebetlerimizin, öncelikle yakın komşularımızla, geliştirilmesi esasına dayanır.

Tisa Matbaacılık Sanayii Ltd. Őti. — Ankara

TBMM KUTUPHANESİ